

ROMÁÁNO

Róómáari íjcyáame éllevu Páávoru cáátúnuháámí

Duurúvaju

¹ Oo Páávoru o íjcyáábekée Píívyéébe picyóó Jetsocríjtoj téeveri mepájtyetéiñe mééma dibye méénúné uwááboju úwááboobéré o péhíjcyaki. Aabe íñe íhyaami ó caatúnú Jetsocríjtó ñcúve múnáajpi o íjcyáabe.

² Mekée ipájtyetétsoíñé tsúúcajátújuco Píívyéébe íhjú uubáalle múnáaj téeveri cáátunúné íwaajácúháámitu.

³ Aanéhjáa Ílli Jetsocríjtó Máavyéjuube tsííjú icyánéjcutu míamúnáajpi Dabííúvúj tsíménémúhaabe íjcyáábej téeveri méénuúbe.

⁴ Aabée dsííjiveebe tsiíñe bóhíínetu méwaajácú ímiáané Píívyéébe Hajchi íhtsútuube dibye íjcyane Cáání icyánéjcutu.

⁵ Áábej téeverí meke ímíbájchoobe méhdi ídáátsóvéne. Áánemáa meke pícyoobe dííbyé uwááboju úwááboméré mepéhíjcyana panéva íñújííne múnáake diítyédítú cáhcujtsómé teene iúráavyeki.

⁶ Aane muurá tsúuca ámuha tsaate dííbyeéjté méijcyá Róómá múnáadítú Píívyéébe ámúhakyé tújkevéélléméjuco.

⁷ Áame éllevu íñe íhyaami ó caatúnú ámúhakyé iwájýúnéllí dibye újcúme éllevu. Aabe ihdyu

Máavyéjuube Jetsocríjtoj tééveri óvíi ámuhákye panévatu píaabó ímí ámuha meíjcyaki.

Róómávu Páávoró ipyééíñeri íjtsámeíñe

⁸ Muurá ímí Píívyéébeke ámuha meúráávyéné uubállé tsúúca pahúllevá múnáaré waajácúhi. Áánéllii ámuhá hallúvú mítyane ó téhdútsohíjcyá Píívyéébeke Jetsocríjtoj tééveri.

⁹ Áábeke ó íícúvehíjcyá Íllídityu íjcyáné uwááboju o úwáábóneri. Aabe waajácú ímíááné ámuhá hallúvú dííbyeke píáábó o táúmeíhijcyáne.

¹⁰ Áhdure ó táúmeíhijcyá dibye ímíllécooca ámuhákye o ááhívetéki.

¹¹ Mítyane ó íjyácunú ámuhákye o ááhívéíyóneri íñe dííbyeke meúráávyejíjtó éhnííñevu ámuhákye o úwáábo ímí ámuha meúráávyeki.

¹² Ehdu ó íjtsámeí tsaméhjí panéjcvávú mepíáábójcatsí ímí dííbyeke mecáhcújtsoki.

¹³ Aane, ámuha, táñahbémuke ó úúballé mítyane ámuhákye o ááhívetéíyóneri o íjyácunúhíjcyároobéi ámuhákye o ááhívetétúne. Ó imíllé ámuhádítyú tsíjtyeke Píívyéébedívú o wáájácútsóné muhdú pahúllevá múnáá pañe o méénuhíjcyádu.

¹⁴ Muurá táhallúrí teene dibyéé Jetsocríjtoj tééveri mééma mepájtyetéíñe méénunévú pamévakéré o wáájácútsóiyóné íhtsútujtémáyé ídáátsojtéke.

¹⁵ Áánéllii mítyane ó imíllé ámuha Róómá múnáake o úúballéné dibyéé mééma mepájtyetéíñe méénune.

Ímiáájú meúraavyéné menúcojpiiletúne

16 Aabe tsá o núcojpiiletú Crijtodítyú ímiáájú íjcyane o úwaabóné íhtsutúnée Píívyéébe mewájuryi méénune íjcyánéllííhye. Aane pámeere cáhcujtsómé pájtyéteé jodíómuu, jodíómú íjcyáturómee, íjcyame.

17 Ááné uwááboju meke waajácutsó muhdú ímiááné Píívyéébeke mecáhcújtsómeke díbye ímiáámedíyjuco díllone. Muurá dííbyé waajácúháámitu nééneé: “Píívyéébeke cáhcújtsómeke ímiáámedi díbye díllome pájtyéteéhi.”

Míamúnaa ímityúné íjcyane

18 Muurá ímityúné ícyahíjcyámedívú icyááyóbáne díityédí ícúbáhráíbye ímiáájú ímíletúmé tééneríyé tsúúráméíhíjcyáné hallútu.

19 Muurá waajácúromé Píívyéébeke dííbyere ímiááné íjcyane bóhówátsohíjcyánetu.

20 Muurá dííbyeke maájtyúmítúrónáa méwaajácú díbye íjcyane páneerée múhdúné tsíeméné díbye ípívyéjtsónetu. Aane ímiááné tsá tene téévéturó múijyú níjkéváítyuube díbye íjcyane íhtsútuúbe. Áánéllíí ímíllédú ícyahíjcyámé tsá nééítyuró dííbyeke iwáájácútúne.

21 Iwáájácújúcúóóróóbeke tsá dítye ávyejúúllehíjcyatúne. Tsá dítye téhdútsohíjcyatú díbye díityéké panévaturé píáábohíjcyárónáaaca. Tehdu imyéénúíyótsihvu ítsáméíhíjcyámé átéréénéhjiri. Aame ídátsó teene ímityú pañe ícyahíjcyá ímíiaane wáájácútúmé éhne múu cúúvétsii íjcyadu.

22 Aame ídátsó bañúháñé némełhijcyá waajácu múnaa ijcyane átéréejte íínéubará wáájacutúmé łjcyame.

23 Muurá Píívyéébe múijyú muhdú łjcyáıtyúúbedi íícúvetúmé míamúnáama páhduváré néené iyámé ‘tsucátsúca’ łjcyáıtyúme náávé íñłjcyone díłlohıjcyá Píívyéébedi. Ánehjıré duurúvahıjcyámé ímiáábeke idyúúrúváıyótsihvu.

24 Áánéllii diıtyéké ílluréjuco dibye íhvejtsóné dıtye awáá ímıllédú łjcyaki. Aame méénuhıjcyá panéváré núcójpıtsó nénehji.

25 Ehdu méénuhıjcyámé ímiáájú díıbyé uwááboju icyáhcuıjtsóıyótsihvu állıúháñéré icyáhcuıjtsónéllııhye. Aame díıbyeke dúúrúvatúmé kéénerá dibyée ípıvyéjtsonehıjıré duurúvahıjcyáhi.

26 Áánéllii diıtyéké íhvéjtsóobe dıtye awáá ímıllédú núcójpıtsówu łjcyaki. Muurá tsamééré walléémú dómácócatsıhıjcyáhi.

27 Téhdure tsamééré wajpıímú dómácócatsıhıjcyá núcójpıtsówu wálléémuma łjcyáıyóné ímıllétúnema. Ááné nıjcaúvú muurá ícúbáhrámeıhıjcyáme.

28 Muurá Píívyéébedi dıtye íícuvéjúcóótúnéllii awáá íhvéjtsóobe diıtyéké ímıtyúneréjuco dıtye imyéénu imyéénúıtyuróne.

29 Ahdújuco muurá páhduváré néené imıtyuháñé dıtye méénuhıjcyáne. Mıtyane íéhnéváıyóneri ijyácunúhıjcyáme. Ihdıcyáméhjıma dómácócatsıhıjcyáme. Nomıutáávahıjcyáme.

Dsǰǰívétso múnaa ǰcyame téhdure állíu múnaa. Caayóbáme. Áteréénéhǰiri ihǰyúvahǰcyáme.

³⁰ Píívyéébeke iéhdǰválléne tsǰǰtyedǰtyú nehníwu ihǰyúvahǰcyáme. Uuhívatépíwu néeme ǰtsúcunúmeihǰcyá íhtsutúmé ǰǰcyane. Ímityúnéré imyéénúǰyóneri ǰcyame tsá cáánímuke ǰcyáhcuǰtsóyóné ímíletúne.

³¹ Wáájácúmeǰtyúmé imyéénúǰtyúnéré ihǰyúvahǰcyáhi. Muucá iwáǰyútúnéllíi tsá ditye múhdí ídáátsóvehǰcyatúne.

³² Waajácúromé ehdu néemeke Píívyéébe wáágooíñe. Áronáa éhniíñevúré tehdu dáríívemeihǰcyáme. Ááneréi ǰcyáronáa tsǰǰtye ímityúné ǰcyane duurúvahǰcyáme.

2

Míamúnaa ǰcyanéjuco Píívyéébe nééené

¹ Aane ámuha diityédúré menéeme ǰíveekí múhdurá ditye ǰcyáneri méihǰyúvahǰcyáhi? Tsá ámuha menééǰtyuró diityédú ámuha menéétune. Muurá tsǰǰtye ímityúné ǰcyáneri ámuha méihǰyúvahǰcyámé hallúrí téhdure ǰcyané ímityúné diityédúré ámuha menéénéllíihye.

² Muurá méwaajácú múhdurá ǰcyahǰcyámema teene Píívyéébe ímíbǰchoíñe.

³ Ámuháubá méǰtsúcunú ímityúné tsǰǰtye ǰcyáneri ámuha téhdure menéeme méihǰyúvahǰcyámé mepállóǰcoíñe Píívyéébe pámeemáyé muhdú ditye ǰcyahǰcyané ímíbǰchócoóca.

⁴ Muurá múhahjchótájucó díbye ámúhá ímítýúcoba áábúcu híjcyáné ámúhake iwájyúne teene ámuha meíhvéjtsóne ímíánejcúvuréjuco mepájtyéroki.

⁵ Áronáa žíveekí tsá ámuha meíhvejtsópityú teene? Áánéllíi íllure ámúhá hallúvú líyájkímeyeíñé Píívyéébe icyáyobáávatécooca míamúnáama teene ímíbájchócooca ámuha téené déjúcotu meícúbáhrámeíñe.

⁶ Téijyu pámeere méújcuú muhdú meícyahíjcyáne áhdo.

⁷ Muurá dííbyé avyéjú mújyú níjkéváítyúneri tsúúrameíhijcyámé díbye ímillédú íjcyámeke ájcúíibye mújyú ditye dsíjívéjúcóóítyúne bóhívu.

⁸ Áánetu teene ímíletúmé ímítýujjtóré úráávyehíjcyámeke icyááyóbáne waagóóíibye ditye ícúbáhrámeííhyullévu.

⁹ Muurá jodíómuma tsijtye jodíómú íjcyátúrómedítýú pámeere múhdumé ímityúné ícyahíjcyámé ícúbáhráméííhi.

¹⁰ Áánetu diityédítýú ímí Píívyéébeke cáhcújtsómeke ávyéjuutétsóíibye tsaímíyéjuco dííbyema ditye íjcyaki.

¹¹ Muurá tsahtúré meke wájyuube pámeekéré míamúnáake. Tsá díbye tsaatéké múhdurá íjtsúcunútúne.

¹² Áronáa dííbyé taúhbajúu Moitséeúvudi íjcyane muhdú nééne wáájácúturómé ímityúné méénuhíjcyámeke waagóóíibye. Muurá teene taúhbaju muhdú nééne wáájácúturómé waajácurá íjtsaméiyi keená ímityúné íjcyane imyéénúítyuróne.

Áánetu teene wáájácurómé ímityúné ícyahíjcyámeke awáá tééné déjúcotu waagóóíbye.

13 Muurá teene wáájácurómé tene néhdu íjcyátúmeke tsá ímiáámedi díbye díllotúne. Tene néhdu íjcyámekéré dílloobe ímiáámedi.

14 Muurá tsaate jodíómú íjcyatúmé teene wáájácúturómé ííbúwaríyé tehdújuco ímí ícyahíjcyáne.

15 Ííbúwaríyé muurá waajácúmé muhdú múu ímí íjcyane. Áhdure waajácúmé ímityúné íjcyane.

16 Muurá Píívyéébe Jetsocríjtoj tééveri míamúnaa muhdú ícyahíjcyáne ímíbájchoó muhdú ámúhakye o úwáábóne o néhijcyádu.

Píívyéébé taúhbaju jodíómú úraavyéne

17 Áronáa ¿íveekí ámuha jodíómú Píívyéébeéjté meíjcyámedi dííbyé taúhbaju íjcyájúcóóneúvuri mémítýákímýeíhijcyáhi?

18 Aame ímiááané ámuha méwaajácurá kéjijtó meúraávyéiyóné díbye ímilléne. Muurá dííbyé taúhbájutu keená ímiáánee, ímityúnee, íjcyane tsúúca ámuha méwaajácúhi.

19 Áánéllíi ámuha méítsúcunúmeíhijcyá téjijto wáájácutúmé éhne múúne hállúvatúmé íjcyadu néémé túkevéjtsojte ámuha meíjcyane.

20 Ámuha méijtsúcunúmeí dííbyé icyánéjcu wáájácutúmé tsímédúréi néémé uwáábojte ámuha meíjcyane dííbyé taúhbaju ámuha mewáájacújúcóóneúvuri.

21 Muurá ámuha méúwáábohíjcyá tsíjtyeke. Áronáa ¿íveekí tsá ámuha meícyahíjcyatú

ámuha meúwáábohíjcyádu? Muurá ámuha meúwáábohíjcyá menáníváítyuróne. Áronáa ¿íveeki ámuha ménánihíjcyáhi?

22 Áhdure ámuha meúwáábohíjcyá ihdícyáméhjima medómácójcatsítyuróne. Áronáa ¿íveeki ámuha méméénuhíjcyá teéne? Áhdure ámuha ménéhíjcyá níjcyotájteke mecááníváítyuróne. Áronáa ¿íveeki téhdure íívane ámuha diityé duurúvajaáné pañétú tsíeméné méékéévehíjcyáhi?

23 Muurá ámuha dííbyé taúhbaju mewáájácúneri memítyákímyeíhíjcyarómé tsá tene néhdu meíjcyatúne. Ááneri ámuha tsá maávyejúúlletú Píívyéébeke.

24 Téénetu muurá dííbyé waajácúháámitu nééneé: “Ámuha jodíómú meíjcyarómé ímítyú meícyahíjcyánetu jodíómú íjcyatúmé néhni ihjyúvahíjcyá Píívyéébedítyu.”

25 Muurá dííbyeéjté meíjcyané uubállé mékíhdyahírótsámeíyómé dííbyé taúhbaju néhdu meíjcyatúhajchíí tsá íínetú meke tene píáábotúne. Aame ihdícyamédúré meíjcyáhi.

26 Muurá jodíómú íjcyatúmé kíhdyahírótsámeítyurómé dííbyé taúhbaju néhdu íjcyámeke dílloobe ihñéjtedi tsíjtyere íjcyarómeke.

27 Áánetu mee jodíómú meíjcyarómé ménéétsáméíí diityédívú ímichi mééma teene taúhbaju íjcyaróné ímí meúráávyétúnéllííhye.

28 Muurá Píívyéébeéjté meíjcyané uubállé mékíhdyahírótsámeíjyúcoorómé dííbyé taúhbaju néhdu meíjcyatúhajchíí tsá dííbyeéjté meíjcyatúne.

29 Muurá ihdyu dííbyeke ímí cáhcujtsómé dibye ímillédú íjcyame ímiááné dííbyeéjte. Áámeke ímí íjtsúcunúúbé tsáijyu múúne míamúnaa ímítyú íjtsúcunúrómeke. Tehdu Píívyéébe hállúejpi meke íténéjívári. Muurá ihdyu ímichi íteebe mééíbúuri muhdú meícyahíjcyáne.

3

1 ¿Aca meke píaabóné jodíómú meíjcyane? ¿A téhdure meke píaabóné mekihdyahírótsámeíñe?

2 Ímiáánéhde meke píaabóné íñee íuwáábojúvú ímichi meke dibye níwááveíñúmedítyú tene bóhówaúcunúnéllíhye.

3 Árónáa íjcyámé tsaate dííbyeke ímí úráávyetúme. ¿A ehdu tsaate múhdurá dííbyeke úráávyénéllí tsáhájucó dibye ímiáábé íjcyáityúne?

4 Tsáhaá, muurá ihdyu ímiáábé dííbye. Áánetu mee míamúnaa állíu múnaa. Muurá dííbyé waajácúháámitu nééneé:

Píívyéébe u íhjuváné tsá állíu íjcyatúne. Áábedítyú tsá múha nééítyuró ímítyuube u íjcyane.

5 Muurá ímítyúmé meíjcyáromeke Píívyéébe wájyúnetu méwaajácú ímiáábé dibye íjcyane. Árónáa tsaate nehíjcyá ímítyuube dibye íjcyane, ¿íveekívá méimítyú hallútú méhdi ícúbáhrahíjcyaaabe téénetu ímiáábé dibye íjcyane bóhówaúcunúnáaáca? ¿A téénéllí ímítyuube dííbye?

6 Tsáhaá. Muurá ímítyuube íjcyaca tsá dibye muhdú meícyahíjcyáne mééma ímíbájchóityuróne.

7 Áhdurévá állíu múnaa meíjcyánetu ímiáábé dibye íjcyane bóhówaúcunúnáa ¿íveekí meke díllohíjcyaaabe ímityúmedi?

8 Áánélliihyéubá ímityúmeréjuco meíjcyáiyóné méimityú mééma iníjkéva ímiáánevu. Ehdu muurá nehíjcyáme. Áhdurévá ímityúné o úwaabóné nehíjcyámé óhdityu. Árónáa álliuré teene ehdu óhdityu ditye nehíjcyáne. Muurá ihdyu ímiááne tehdu méénuhíjcyámé wágóóóveéhi.

Míamúnaa ímityúné íjcyane

9 ¿Aanéhaca muhdú teéne? ¿A mee jodíómú ímiáámé tsijtye jodíómú íjcyátúmé ehnííñevu? Tsáhaá. Muurá méwaajácú pámeere míamúnaa ímityúmé meíjcyane.

10 Muurá Píívyéébé waajácúháámitu nééneé:

Tsá tsaatéubáaré míamúnáadítyú ímiáámé íjcyatúne.

11 Tsá múha ímíllétú Píívyéébeke icyáhcujsóne.

12 Pámeere muurá dííbyedi íícúvetúmé ímityúné pañe íjcyame tsá wáájácúmeítyúne. Áánéllii tsá tsaatéubáaré ímiáámé íjcyatúne.

13 Muurá diityé íjtsaméi nehniwu éhne múúne níkyehéjú nehniwu cúvahdu. Aame allíúwu nééme íhjuváne meke tútávajtsó éhne múúne ííñimyé namíjtyá meke tútávajtsódu.

14 Tsanééré ímityúné ímíllémé ííhjuváne.

15 Aame ímí íjtsúcunú míamúnáake múu dsíjívetsóne.

16 Ehdu idyáíívéjcatsíñeri íllure kímóvétsócatsíhijcyáme.

17 Aame tsá wáájácutú ímí íjcyáiyóne.

18 Áhdure tsá ditye ílityú Píívyéébeke.

Ehdu néene Píívyéébé waajácúháámitu míamúnáadítu.

19 Muurá méwaajácurá muhdú dibye ímillédú meíjcyáiyóné taúhbajúu dibye mééma méénúnetu. Áronáa tene néhdu meíjcyámejíí tsá menééityuró ímiáámé meíjcyane. Áánéllii pámeere míamúnaa ímityúmé meíjcyá Píívyéébedívu.

20 Muurá dííbyé taúhbaju meúraavyémé ímiáámé meíjcyane meíjtsúcunúmeíyómeke tsá dibye díllotú ímiáámedi tene néhdu meíjcyátúnéllíhye. Íllure téénej tééveri méwaajácú ímityúmé meíjcyane.

Jetsocríjtoke mecáhcújtsóneríyé mepájtyeténe

21 Tsá Píívyéébe ímiáámedi meke díllotú ítyaúhbaju meúraávyérómeke. Muurá dííbyé waajácúháámitu íhjú uubáalle múnaa meke úúballé íínetú meke ímiáámedi dibye díllone.

22 Muurá ihdyu Jetsocríjtóo mewájyuri dsíjívéné mecáhcújtsómeke dílloobe ímiáámedi. Áronáa idyé tsá apáámyekéré meéke. Muurá ihdyu pámeere míamúnaa múhdumé dííbyeke ímiáané cáhcújtsómeke dílloobe ímiáámedi tsaatéké múhdurá íjtsúcunútuúbe.

23 Muurá pámeere míamúnaa ímityúné meméénume tsá Píívyéébe ímillédú meíjcyatúne.

24 Áronáacáa meke mítyane íídaatsólléne Jetsocríjtoj tééveri ímiáámedi dílloobe múhdumé dííbyeke mecáhcújtsómeke.

25 Muuráhjáa Crijtodívú pájaabe dííbyé tujpácýó wágóóóvéneri méimítyú ímíbáávye pámeere dííbyeke mecáhcujsómé mewágóóóvéíyónetu mepájtyetéki. Téhdurée téeneri ímíbájchoobe méihdé múnáaúvú dííbyeke úráávyehíjcyámé imítyuháñé éjyuúvú iáábúcuhijcyáne.

26 Ehdu néénetu méwaajácú Píívyéébe ijcyaduré ímiáábé ijcyane. Áánéllii ímiáámedi dílloobe ímí Jetsóoke cáhcújtsómeke.

27 Aane íñe ¿íveekí mémítyájkímyeíiyáhi? ¿Aca meere meímíbáávye meke Píívyéébe ímiáámedi díllóhi? Tsáhaá. Muurá ihdyu Jetsóoke mecáhcujsónetúré meke ímiáámedi dílloóbe.

28 Tsá teene dííbyé taúhbaju meúráávyéromeke díbye ímiáámedi díllóityuróne.

29 ¿Aanéhaca íñe apáámyéré mee jodíómuke pájtyetétsóííbye? Tsáhaá. Muurá téhdure jodíómú íjcyátúromeke pájtyetétsóííbye.

30 Muurá tsáápiye Píívyéébeé. Tsá tsijpi íjcyatúne. Aabe dílló ímiáámedi dííbyeke ímiááné cáhcújtsómeke pamévakéré mee jodíómuma jodíómú íjcyátúromeke.

31 Árónáa idyé tsá dííbyé taúhbaju mewáágóótú díbyeé mééma mepájtyetéíñe Jetsóoj tééveri méénune mecáhcujsóné hallúhcuri. Muurá ihdyu téénej tééveri éhniíñevu ímí méúraavyé teéne.

4

Aavaráadítyú íjcyáne uwááboju

1 Cáhawáá méjtsúcunu muhdúhjáa nétsihdyu méihdé múnáajpi Aavaráaúvuke ímiáábedi Píívyéébe díllone.

2 Tsáháa dibye ímí íjcyánéllii ímiáábedi dibye díllotúne. Tehdúu tene néeca muurá téeneri mítyájkímyeíyoóbe. Áronáacáa ihdyu Píívyéébere píáábónéllii tsá dibye mítyájkímyeítyúne.

3 Muurá dííbyé waajácúháámitu nééneé: “Aavaráa Píívyéébeke ímí cáhcújtsónéllii ímiáábedi dííbyeke dílloóbe.” Ehdu néene Píívyéébe waajácúháámitu.

4 Aane muurá tsaatéké diityé wákimyéi áhdó maájcune tsá pevénére maájcútú meímíllénema. Muurá ihdyu diityé wákimyéi áhdóré máajcúhi.

5 Ahdu muurá Píívyéébe tsá meke ímiáámedi díllotú meere ñná ímiááné íjcyane meméénúnéllíihye. Ímiáámedi meke dílloobe apááñéré méimítyutú meke dibye ímíjpyetétsóné mecáhcújtsómeke.

6 Ehdúhjáa muurá dibye méénune Dabíiúvú iwáájácúne néé ñne ímí méénútúrómeke dibye ímiáámedi díllome ímí íjcyane.

7-8 Illúhjáa muurá neébe:

Maímijyu ditye íjcyane Píívyéébe diityédí
íídáátsóvéne ímítyú diityédítyú wáágóomé
hallúrí ñná íjcyájúcootúme.

9 ¿Aanéhaca ñne apáámyéré mee jodíómú ímí méíjcyaaáhi? Tsáhaá. Muurá téhdure jodíómú íjcyaturómé ímí íjcyaaáhi. Aavaráaúvúhjáa muurá ímí Píívyéébeke cáhcújtsónéllii dííbyeke ímiáábedi dílloóbe.

10 ¿Aanéhacáa mújyútú ímiáábedi dílloobe dííbyeke? ¿A díbyée dííbyeéjpi íjcyáné uubállé kíhdyahírótsámeíñé boonétu? Tsáhaá. Teenéikyée díbye méénúmeítyúné íhdéjuco díbye ímiáábedi díllone díbye ímí cáhcújtsónéllííhye.

11 Áané uubállée bóónétúí kíhdyahírótsámeííbye. Áanéllíi díbye ídyéjúcóejpi kíhdyahírótsámeítyurómé ímí Píívyéébeke cáhcújtsómeke ímiáámedi díbye díllómedítyu.

12 Téhdure kíhdyahírótsámeímyé ímí Píívyéébeke cáhcújtsómedítyú ídyéjúcóejpi díbye Aavaráúvú díbyéhjáa ímí cáhcujtsódú dítye cáhcújtsónéllííhye.

Aavaráa Píívyéébeke cáhcujtsóne

13 Píívyéébéhjáa muurá dííbyeke néé pámeere dííbyej tsíménémúúháábema díityéké ííñujívú íájcuíñé ímí díbye dííbyeke cáhcújtsónéllííhye. Tsáháa Píívyéébé taúhbaju néhdu íjcyánéllíi díbye téené píáábó újcutúne.

14 Muurá dííbyé taúhbaju néhdu meíjcyáne j téeveríyé meke díbye píááboca bañúháñé Críjto dsíjívéné mécáhcújtsóiyáhi.

15 Muurá íllure teene taúhbaju méhdivu neetsó méimítyuvu. Teene íjcyátuca tsá íná méhdivu néétsóítyuróne.

16 Áanéllíi Aavaráakéhjáa íájcuíñé Píívyéébe néené píáábó téhdure méújcuú íñe múhdumé dííbyeúvúj tsíménémúhaabe meíjcyame Píívyéébeke mecáhcujtsóme. Tsá ínehjí meméénúnetu meújcuítyú teéne. Muurá pámeere múhdumé dííbyeúvúu Píívyéébeke ímí cáhcujtsódú cáhcujtsómé

úycuú téené piáábo. Áánéllii diibye Aavaráaúvú idyéjúcóejpi Píivýéébeke mecáhcújtsómedítu.

17 Téénetúhjáa muurá Píivýéébe néé íwaajácúháámitu: “Uke ó meménú mítyame míamúnááj caanídyú u néébe ímichi diityé déjúcóejpi u íjcyaki.” Ehdúhjáa neebe dííbyedítu panévatúré íhtsútuube íjcyabe dsíjívémeke bóhíitsóóbeke dibye cáhcújtsóobe. Áhduréhjáa cáhcújtsóobe dííbyedítu míamúnáake illíyaatétsoíñé dibye nééne tenéi pánéévétúrónááca.

18 Ávyetáhjáa múha cáhcújtsóityuróné cáhcújtsóobe Aavaráa Píivýéébeke. Árodújucóhjáa dibye íjcyane pámeere múhdumé Píivýéébeke cáhcújtsómedítu idyéjúcóejpi. Téénetúhjáa idyé neebe dííbyeke: “Úhdityu líyaaténé míamúnaa mítyame íjcyáahi.”

19 Ehdúhjáa dibye nééne cáhcújtsóobe ‘muhtsi metsíímávácóóíñejíí’ néétuubéré keeméjuco 100 píjcyábá íjcyaróóbeúvu. Téhduréhjáa mewa Tsáára tsúuca itsíímáváyotsíhjí pájtyérónáa cáhcújtsóobe dityétsí tsíímávaíñé Píivýéébe nééneé.

20 Ávyetáhjáa ímiáané dííbyema tene pánééveíñé iwáájácúne íhdere téené hallúvú dííbyeke téhdújtsóobe dúúrúvaabére.

21 Muuráhjáa ímiáané waajácuube Píivýéébe íhtsútuube íjcyabe íñéhdu méénuíñe.

22 Ehdúhjáa ímí dibye cáhcújtsónéllii Píivýéébe dííbyeke ímiáábedi dillóhi.

23 Áronáacáa tsá apáábyeúvúré ímí cáhcújtsónéllii

dibye díbyeke ímiáábedi díllone cáátúvatúne.

²⁴ Téhdurée caatúváné Máavyéjuubée Jetsóoke bóhíitsóóbeke mecáhcújtsómeke idyé dibye ímiáámedi díllóíñe.

²⁵ Muuráhjáa Jetsóó dsíjivé mewájjyuri méimítýú iwáágóoki. Áábekée Píivýéébe bóhíitsó dílbyej téeveri ímiáámedi meke idílloki.

5

Píivýéébe ímiáámedi meke díllone

¹ Muurá ímiááné Píivýéébeke mecáhcújtsómeke díllóobe ímiáámedi. Tsáhájucó múhdurá meke dibye íjtsúcunútú Máavyéjuubée Jetsocríjtó tsúuca méimítýú mééma ímíbájchónéllíihye.

² Muurá teene mecáhcújtsónej téeveri Píivýéébe meke píaabó tsaímíyé dílbyema meíjcyaki. Áánéllii méwaajácú dílbyéjtté meíjcyámeke dibye ávyéjjtsóneri meímíjyúúveíñe.

³ Téhdure méimíjyúúvéiyá meícúbáhrámeíyóneri. Muurá ténehji panévare máaabúcu híjcyá ímiááméré meíjcyaki.

⁴ Áánetu méwaajácú ímí Píivýéébeke meuráavyémema íñéhdújucó dibye méénuíñe.

⁵ Ááneri tsá menúcójpívétsámeítyú dibye meke báñúityúnéllíihye. Muurá méwaajácú dibye meke wájjyune Íapíichó méíbuúúné pañévú dibye pícyóónej téeveri.

⁶ Muuráhjáa méimítýú déjúcotu mewágóóóvéiyónetu tsá meere mepájjyettétsámeítyuróne. Árónáacáa Críjto

dsíjívé pámeere ímityúmé meíjcyáme wájjyuri meke ipájtyetésoki.

⁷ Tsá muurá múha ímílléityuró tsíjtye wájjyuri idsíjívéne. ¿Mityá íjcyámé tsaate ímiáábé íjcyáábeke ipájtyetétso dsíjívéiyóme?

⁸ Áronáacáa muurá Píívyéébe Críjtoke wallóo díbye idsíjívé ímityúmé meíjcyáromeke ipájtyetésoki. Áánerí meke úújétsoobe mítyane meke iwájjyune.

⁹ Áánéllí meke dílloobe ímiáámedi díbyeé mewájjyuri dsíjívénej tééveri. Aame dííbyej tééveriýé mepájtyeté díbye meke ícúbáhráiyónetu.

¹⁰ Muuráhjáa Píívyéébema tsá meíjcyáityuró ímityúmé meíjcyánéllíhíhe. Áronáacáa Íllí Jetsocríjtó mewájjyuri dsíjívéneri méímíbaavyéjucóo dííbyema. Aame méwaajácú mepájtyetíñe díbye mépañe íjcyánéllíhíhe.

¹¹ Ááneri méímíjyúú Críjtóo mééma ímíbájchónej tééveri ímí Píívyéébema meíjcyáneri.

Adáá tútávajtsóné Críjto ímbajchóne

¹² Muuráhjáa tsáápihdítyuré ímityúné ííñujívú ípívyeevéne tsówayúcú pámeere míamúnáake. Átsihdyúu íjcyane íñe médsíjívéhíjcyá ímityúmé meíjcyánéllíhíhe.

¹³⁻¹⁴ Muuráhjáa Píívyéébé taúhbajúi íjcyátúnáa tsúuca míamúnáa ímityúmé ícyahíjcyá Adáaúvudítyú Moitséeúvudívújuco íjcyané míamúnáa. Árómé hallúríhjáa tsá ñná íjcyatú dítyéé muhdú meíjcyáiyóné Píívyéébe ímilléne wáájácútúnéllíhíhe.

Áronáacáhjáa dsíjívéhíjcyámé Adáaúvúu méénudu nééné ímítyú méénúturóme. Aanée muurá ímichi dííbyedítyú íjcyane pámeere míamúnáake tútávajtsódú íívane téhdure Críjto dsíjívéneri pámeere míamúnaa ímíjpyetéjucóó múhdumé teene cáhcujtsóme.

15 Muuráhjáa diibye Adáaúvú Píívyéébe dííbyeke bóijcyúné lléébótúné déjúcotu íñe pámeere míamúnaa médsíjívéhíjcyáhi. Áánélliihyéhjáa ihdyu Píívyéébe meke íídaatsólléne Ílli Jetsocríjtoj tééveri meenú mepájtyetéíñe. Aane tsá ínehjí meméénúneri mepájtyetéítyuróne. Apááñéré dííbyeke mecáhcújtsóneri mepájtyetéhi.

16 Aanée dííbyeúvú ímityúné méénúné déjúcotu pámeere ímityúmeréjucó meíjcyame méwágóóóvéiyáhi. Áronáacáa Píívyéébe mééma ímíbajchóhi. Áánéllii apááñéré ímiáané dííbyeke mecáhcújtsómeke díllóobe ímiáámedi ímityúmé meíjcyáromeke.

17 Muurá méwaajácú tsáápiiyée ímityúné méénúné déjúcotu pámeere meímítyuuvémé mewágóóóvéiyóne. Téhdure méwaajácú Píívyéébe Jetsocríjtoj tééveri ímiáámedi meke díllome dííbyé avyējuri meíjcyáíñé múijyú dsíjívéítyúmeréjucó.

18 Tsúúcajáa mééma ímíbaavyéné tsaapi ímiáábé íjcyáábej tééveri Adáaúvú ímityúné méénúné déjúcotu pámeere wágóóóvéiyóne.

19 Muuráhjáa tsáápi lleebótú níjcaúvú íñe ímityúmé meé. Áhdurée idyé tsáápiye ímiáábé íjcyáábej tééveri Píívyéébe dílló ímiáámedi dííbyeke

cáhcújtsómeke.

²⁰ Muuráhjáa dibye teene muhdú meíjcyáiyóné taúhbaju pícyóónej tééveri éhniíñevu méwaajácú ímiááné ímityúmé meíjcyane. Aane ehdu menéérómeke dibye ídaatsóllénetu méwaajácú mítyane meke dibye wájyune.

²¹ Aanée ímiááné ímityúmé meíjcyáné déjúcotu pámeere méwágóóóvéiyáhi. Áronáacáa Píívyéébe mítyane meke iwájyúnéllii ímiáámedi díllome tsúúca méujcú medsíjívéjúcóóítyúne bóhí Máavyéjuube Jetsocríjtoj tééveri.

6

Críjtokéréjuco meúraavyéne

¹ ¿A ehdu Píívyéébe meke mítyane wájyúnéllii tsá meíhvetéityú ímityúné meícyahíjcyánetu dibye meke éhniíñevu iúújétsó muhdú meke iwájyune? Tsáhaá.

² Tsúúca muurá téénetu méijchívyé ímiáámeréjuco meíjcyaki. Ahdícyane tsáhájucó tsiíñe meméénúityuró teene ímityúné téénejte meíjcyájúcóótúnéllíhíhe.

³ ¿Aca tsá ámuha mewáájácútú mépée Jetsocríjtojteréjuco meíjcyáné uubállé metsójtsótsámeíñe?

⁴ Muurá téeneri méúújétsó ímityúnéjcutu dsíjívemédú meíjcyane. Téhdure téeneri ménaavénú Críjtóo dsíjívéébeke Píívyéébe íhnháhoori bóhíitsoobe tsíhdyuréjuco Íjcyadu ícyooca tsíhdyuréjuco meíjcyane.

5 Muuráhjáa Críjto dsíjívédú íivane ímityunéhjí meíhvéjtsóhajchíí idyé dibyée bóhíhdu íivane tsaímiyéjuco meíjcyaiñé Píívyéébema.

6-7 Muurá méwaajácú ímityúnée meícyahíjcyané tsúuca Críjto méhdityu wáágoóné páwachékevu ídsíjíveneri. Áánéllii téénetu meíjchivyémé tsáhájucó tééné pañe meíjcyatú éhne múúne tsaapi tsaaté hójtsí pañe íjcyadu.

8 Aanée méhdityu Críjto ídsíjíveneri wáágoónéllii méwaajácú dibye íjcyadu meíjcyaiñe.

9 Muurá méwaajácú ípyée ídsíjívénetu bóhíibe mújyú tsiíñe dsíjívécóóityúne.

10 Tsáneerée dsíjíveebe páneere méimítyú iwáágoóki. Aabe ícyooca íjcyá Píívyéébema tsaímiyéjuco.

11 Ahdu dibye íjcyadu meíjcyá dsíjívemédú ímityúné icyánéjcutu. Áane ímiáámeréjuco meíjcyá dibye ímíllédú tsúuca dííbyeéjté ámuha meíjcyame.

12 Ahdícyane panévare ímityúné ámuha meméénúyóneri méúmúúpivyéjúcohdíñe. Óvíjyacóóné ténehjí ámuha meméénuhíjcyáne. Métáhjátsámeíjyúcohdí téénevu.

13 Píívyéébedívuréjuco meíhvéjtsaméí ámúhake dibye ityúkévjtso tsaímíyé ámuha meíjcyaki.

14 Tsá téénevu metáhjátsámeítyuró Jetsóoke mecáhcujsóme. Muuráhjáa méhdi ídáátsóvéne dsíjíveebe téénej téeveri meke ímííbájcho téénevu metáhjátsámeíjyúcoótuki. Aame méíjcyá Píívyéébé píáábó pañe. Tsáhájucó teene íhdééné taúhbájú pañe meíjcyájúcootúne.

Ímityúnetu meijchivyéne

15 ¿A ehdu tene néenélii éhniíñevuré méméénúiyá ímityúne? Tsáhaá. Ílluréjuco metsu téénetu meihvetéki.

16 Muurá ámuha méwaajácú tsané avyējuúbema íjcyame dibye ímillédú íjcyane. Ahdu muurá ímityúné pañe meijcyame téené nįjcaúvú íllure méwágóoovéhi. Áánetu ihdyu Píivyéébe ímillédú meicyane ímí mééma nįjkéváhi.

17 Ahdu ícyooca méijcyá tsúúcajáa téénetu meijchivyémé dílbyé uwáábójú pañéréjuco. Áané hallúvú ihdyu mítyane ó téhdujtsó dílbyeke.

18 Aane tsúúcajáa téénetu meijchivyémé ícyooca ímiááneréjuco meúraavyéne.

19 Áánélii teene ímíñevúvú méuráávyé íhdée ímityúné íjcyaróné ámuha meúraávyehíjcyádu. Áįjyu ihdyu ámuha méijcyaá ímiááne Píivyéébeéjteréjuco. Ehdu íñe ámúhakeye o néé ímíñevúvú ámuha mewáájácuki.

20 Muuráhjáa ámuha ímityúné pañe meijcyácooca tsá meímíletú ímiájįjtó meúraavyéne.

21 Ehdúu éįjyu múhdurá núcójpítsó meicyahíjcyáné déjúcotu muurá méwágóoóovéiyáhi.

22 Árónáa tsúúca téénetu meijchivyémé Píivyéébeéjté meijcyame ímiáámeréjuco meijcyáiyoñe.

23 Muurá ímityúné méénuhíjcyámé ídátsó wágóoóveé téené déjúcotu. Áánetu Píivyéébeke ímí úráávyémeke ájcúibye múįjyú ditye dsįjįvéjúcóóityúne bóhiñvu Máavyéjuube Jetsocrįjtoj

téeveri.

7

Táábávajcátsityu íjcyáné uwáábo

¹ Ámuúha táñahbému, ámuha muurá méwaajácú tsaaté túkevéjtsójú pañe meíjcyane meíjcyáné hajhóta. Áánetu medsíjívéné boone tsáhájucó tééné pañe meíjcyatúne.

² Muurá walle ityájívácooca ijcyá ájyú túkevéjtsójú pañe. Aane dibye dííledívú dsíjívéhajchíí tsáhájucó tééné pañe dille íjcyájúcootúne.

³ Ájyú ihdyu tsá muhdú tene néetu dille tsíjpiikyéréjucó tájíváiyóne. Áánetu ájyú dsíjívétúnáa tsíjpiikye dille tájíváhajchíí ávyeta ímityúné méénulle íveekí ájyú ímíubááné íjcyánáa tsíjpiima íjcyáneri.

⁴ Ahdu ámuha táñahbému tsáhájucó meíjcyatú taúhbájú pañe eene walle ájyú dsíjívéné boone dííbyé túkevéjtsójú pañe íjcyájúcoótulle íjcyadu. Muurá méijcyá Críjtóo idsíjívénetu bóhííbé uráávye múnáaréjucó. Muuráhjáa mééma ímíbájchoobe Píívyéébe ímillédú meíjcyaki.

⁵ Íhdévúu muurá meímillédú meíjcyame ímityúné méméenuhíjcyáhi. Áánetúu teene Píívyéébé taúhbaju meke bóíjcyúrónáa éhnííñevuré méméenuhíjcyá ímityúné tééné déjúcotu mewágóóóvéiyóne.

⁶ Árónáa tsáhájucó tééné pañe meíjcyatúne. Aame ícyooca ímiááné meímilléne tsaímíyé Píívyéébeke méúráávyejíjcyá tsíhdyuréjucó méijtsaméí

mecápáyoovéme. Tsáhájucó taúhbaju néénélliihyéré dibye ímillédú meíjcyatúne.

Ímityúné méhdityu íjcyane

7 ¿Áánélliihyéhaca teene taúhbaju ímityúne? Tsáhaá. Teene muurá ihdyu meke waajácútsó keená ímityúné íjcyanévu. Muuráhjáa tene íjcyátuca tsá o wáajácúityuró ímityúneri meúmúúpivyéné ímityúné íjcyane. Muurá illu néénee: “Tsá múu úmúúpivyetu ímityúneri.”

8 Téhdurée tene íjcyátuca tsá o wáajácúityuró kénehjí ímityúné íjcyane. Aane o wáajácújúcóóroobe éhniíñevuré ó imíllehíjcyá ténehjírre o méénune.

9 Ópée teene taúhbaju o wáajácútúné hajchótá ó itsúcunúhijcyá ímí o íjcyane. Áronáacáhjáa ihdyu múhdurá ó dáríívemeíhijcyáhi. Áané níjcaúvúhjáa o wágóóóvéiyóné tsúúca ó waajácúhi.

10 Píívyéébée teene ítyaúhbaju mééma meenú tsaímíyé dííbyema meíjcyároki. Áronáacáhjáa tehdu o íjcyátúné déjúcotu ó wágóóóvéiyáhi.

11 Ópée ó ijtsúcunú ímí tehjújucó o ícyahíjcyáne. Áronáacáa téénej tééveri ó waajácú ímityúné o ícyahíjcyané déjúcotu íllure o wágóóóvéiyóne.

12 Áronáa tsá ímityúné teene taúhbaju íjcyatúne. Muurá ímí tehjújucó teene ímiáájú íjcyane.

13 Aane ¿íveekí o wágóóóvéiyonévú oke tene wáajácútsónáa ó nehíjcyá ímiáájú tene íjcyane? ¿Mityá ímityuube o íjcyanévu tene oke wáajácútsótuca tsá o wágóóóvéityuróne? Áánerá ihdyu ó wágóóóvéiyá tahllííñé táimítyú déjúcotu.

Muurá teene taúhbaju ímiáájú íjcyaróné méhdivu bóhówajtsó méimítyu.

14 Aane méwaajácú teene Píívyéébedítyuré tsááneé. Árónáa óhdityuré íjcyane ímítyúné pañe ó ícyahíjcyáhi.

15 Aabe tsá o wáájácúmeítyú muhdú o íjcyane. Ímiáánéré o méénune o ímíllérónáa ímítyúnéré ó méénuhíjcyá o méénúítyuróne.

16 Aane ímítyúné o méénuhíjcyánetu ó waajácú ímiááné Píívyéébé taúhbaju néhdu o íjcyaca ímí o íjcyáiyóne.

17 Árónáa teene ímítyúné tápañe íjcyanére oke íbúwájtsóneri ó méénuhíjcyá teene.

18 Aane ó waajácú ímiááné ímítyuube o íjcyane. Ó imíllehíjcyará ímiáánéré o méénune. Árónáa tsá o méénuhíjcyatúne.

19 Áane ímítyúné o méénúítyurónéré íveekíhjáubá ó méénuhíjcyáhi.

20 Árónáa ihdyu téenere tápañe íjcyane oke íbúwájtsóneri teene ó méénuhíjcyáhi.

21 Íllu muurá ó ícyahíjcyáhi: Ímiáánéré o méénúíyócooca ímítyúnéré óhdivu dsínévahíjcyáhi.

22 Ó imíllehíjcyará Píívyéébé taúhbaju néhdu o íjcyane.

23 Árónáa ímítyúné íjtsaméí tápañe íjcyane oke tútávátsohíjcyáhi.

24 ¡Aabe máidáátsoju ehdííváiibye o íjcyane! ¿Aanéhaca íñe múha oke pájtyetétsoó ehdu o ícyahíjcyané níjcaúvú o wágóóóvéíyónetu?

25 Muurá íjcyaaabe Píívyéébe apáábyéré tsúúca téénetu Máavyéjuube Jetsocríjtoj tééveri oke pájtyetétsoobe. Áánéllii mítyane ó téhdútsohíjcyá dííbyeke. Aabe ihdyu óvíi ícyooca ó íjcyá díbye ímillédu. Árónáa táimítýú tápañe íjcyane oke pátsáricyohíjcyáhi.

8

Píívyéébé Apííchó meke túkévéjtsóne

1 Muurá Crijtoéjité íimillédú íjcyájúcootúmé Píívyéébé Apííchó túkévéjtsó pañéréjuco íjcyámé hallúrí tsá ñná íjcyatúne.

2 Aane muurá Jetsocríjtoéjpi o íjcyáne j tééveri Píívyéébé Apííchó tsúúca tápañe íjcyánéllii tsáhájucó ímítýúné pañe o íjcyatúne. Aabe tsáhájucó o wagóóóvéityúne.

3 Muuráhjáa ítyaúhbaju meúráávyerómé mepájtyetéítyúrónéllii Íllíkye wálloobe mehdu néébe dsíjívénej tééveri méhdityu méimítýú iwáágóoki.

4 Ehdúu mééma méénuube muhdú teene taúhbaju néhdu meíjcyaki. Aame tsáhájucó meímillédú meíjcyatú Píívyéébé Apííchoréjuco meke túkévéjtsóné pañe meíjcyánélliihye.

5 Muurá íimillédúré íjcyame tééneriyé tsúúrámeíhijcyáhi. Áánetu ihdyu Píívyéébé Apííchó túkévéjtsóné pañe íjcyame tsúúrámeí díbye ímillédú íjcyáiyóneri.

6-7 Muurá meímillédú meícyahíjcyáneriyé metsúúrámeímyé ílluréjuco metútávaavéne. Ááneriyé muurá tsúúrámeímyé tsá ímíletú

Píivýéébema ímí íjcyáiyóne. Aame tsá ávyejúúletú dííbyé taúhbaju. Áánetu díbye ímillédú meíjcyáiyóneri metsúúrámeímyé tsaímíyé dííbyema méijcyáhi.

⁸ Muurá ímillédúré ícyahíjcyámé tééneríyé it-súúrámeíñéllii tsá Píivýéébe ímillédú íjcyatúne.

⁹ Aane óví ímiááné Píivýéébé Apííchó túkevésó pañe ámuha meíjcyáhajchíí tsáhájucó íhdée ámuha meícyahíjcyádú meíjcyatúne. Muurá Íapííchovu Críjto meke ájcune ípañe íjcyatúmé tsá dííbyeéjté íjcyatúne.

¹⁰ Muurá médsíjiveé méimítyú déjúcotu Críjtoéjté meíjcyaróme. Árónáa tsá muhdú meíjcyáityú tsúúca Píivýéébe meke ímiáámedi díllónélliíhye.

¹¹ Aane ímiááné mépañe Íapííchó íjcyáhajchíí muurá téhdure meke bóhítsóíibye Jetsóokée íbóhítsódu.

¹² Ahdícyane tsáhájucó meímillédú meíjcyáityúne, ámuúha táñahbému.

¹³ Muurá tehdu meícyahíjcyáné meíhvéjtsótúhajchíí méwágóóóveéhi. Áánetu Píivýéébé Apííchó piáábori teene metáhjáhajchíí mépájtyéteéhi.

¹⁴ Muurá íñe múhdumé tééne túkevésó pañe meíjcyame ímiááné dííbyej tsíímé méijcyáhi.

¹⁵ Aane teene mépañe íjcyame dííbyeke mecáánivámé ménehíjcyáhi: “Lihíyo múúháj Caánij.” Áanéllii tsá dííbyedi menúhnévéityuróne.

¹⁶ Ehdú Píivýéébé Apííchó mépañe íjcyáneri méwaajácú ímiááné dííbyej tsíímé meíjcyane.

17 Aane tsúuca dííbyej tsíímé meíjcyame Críjtóo ícúbáhrámeídyú meícúbáhrámeímyé dííbyema máávyéjúúteé Cáání dííbyeke nééné avyéjuri.

18 Muurá ímiááné meícúbáhrámeíhijcyámé íiné imíjyaúréjucó meíjcyaiñé Píívyéébé avyéjuri.

19 Páneere muurá dibyée ípívyejtsóné téhmehíjcyá mújyú dibye ihñéjteke ávyéjújtsoíñe.

20 Muuráhjáa páneere dibye ípívyejtsóné tútávaavé dibye ímillédúre.

21 Áronáa ihdyu ímíbáávyeíñéi ítsíime meíjcyámeke dibye tsíhdyuréjucó ímíjpyetétsoíjyu.

22 Muurá páneere dibyée ípívyejtsóné tsá ímí néétune. Aane téhmehíjcyá mújyú ímíbáávyeíñé éhne múúne walle ítsíímáváné boone ímíbáávyeíñé téhmehíjcyádu.

23 Áronáa tsá apááñéré teene ícúbáhrámeítyúne. Téhdure mee tsúuca Píívyéébeéjté meíjcyámé pañe Íapííchó íjcyarómé meícúbáhrámeíhijcyáhi. Aame téhdure météhmehíjcyá ítsíímedíi meke idíllómeke dibye tsíhdyuréjucó ímíbájchoíñe.

24 Ehdu méúmiwa nééne mecáhcújtsóhajchíi mééma pánééveíñé tehdújucó. Muurá tsane meítsohíjcyáné tsúuca maájtyúmícooca ílluréjucó meíhveténé meíjtsóhíjcyánetu.

25 Áánetu meítsohíjcyáné maájtyúmítúné hajchótá tsá meíhvetétú meíjtsónetu.

26 Muurá meíhnáhóótúnéllii Píívyéébé Apííchó meke píáábohíjcyá panévare maáábúcuki. Muurá meere píáábó dííbyeke muhdú metáúmeíityúrónéllii téénere wáájácúratúné

mépañétú ihjyúvahíjcyáhi.

27 Aane Píívyéébe pámé íjtsaméiyé wájácú néébe waajácú ñná dííbyé Apííchó mépañe íjcyane taúmeíñe. Muurá táúmeíhijcyáné ihñéjté meíjcyámé hallúvú dibye ímillédú meíjcyaki.

Ihñéjteke Píívyéébe píaabóne

28 Muurá méwaajácú panévare meke pájtyénej téeveri Píívyéébe meke píaabóné ímiááné dííbyeke mewájyúmeke tsúúcajátújucóo ipítýajcámeidyú meke iújcúmeke.

29 Muuráhjáa tsúúcajátújuco dibye meke wáajacúné ihñéjté meíjcyame Íllídyu menééímyeke. Aame cahcújtso múnaa meíjcyámedítýú diibye Ílli ímichi ídyéjúcóejpi.

30 Ehdúu tsúúcajátújuco meke iwáajácúmeke dibye ímiáámedi díllone dííbyé avyéjújete meíjcyaki.

31 Áánéllii Píívyéébe mééma ijcyá meke ipíááboki. Aanéjǎǎ ¿múha muhdú meke méénúiyáhi?

32 Muuráhjáa Íllíkye wájýútuubéré íhvejtsó mewájyuri dibye idsíjíveki. Aabéjǎǎ muhdú tsá meke panévaturé píáábóityúne.

33 ¿Mityá ijcyámé tsaate dibyée meke újcume mewágóóóvéiyóné néémeé? Muuráhjáa tsúúca dibye ímiáámedi meke díllómé hallurí tsáhájucó ñná íjcyatúne.

34 Aanéjǎǎ ¿múha nééjuri méwágóóóvéiyáhi? Muuráhjáa Crijto mewájyuri idsíjívéne bóhíibe ícyooca íavyéjuri Píívyéébé úníuri íjcyaaabe máhallúvú táúmeíhijcyá píáábo.

35 Áánéllii dibye meke wájýúmeke tsá ïiná dííbyedítýú dówajcáróítýuróne. Muurá meícúbáhrámeíyonéhji, mávaríjchoháñe, ájyabááne, mewájyamúúvátunéhji, ápíchó nééronéhji, téhdure dsíjívé íjcyaróne tsá meke dówajcáróítýuró dííbyedítýu.

36 Muurá Píívyéébé waajácúháámitu nééneé: Dihñéjté muha meíjcyáné hallútú múúhakyé dsíjívétsohíjcyáiyómé éhne múúne obééjámuke ditye dsíjívetsódu.

37 Ehdu ápíchó nééronéhji métáhjahíjcyá Jetsocríjtó meke wájýúúbej tééveri.

38-39 Aane muurá ó waajácú Píívyéébe meke wájýúmeke ïiná dííbyedítýú meke dówajcáróítýuróne. Muurá dsíjívé íjcyaróne, bóhime ííñújí hallúrí meíjcyaróne, níjkyéji múnaa íjcyaróme, naavémú íjcyaróme, ííñújiri íhtsútujte ávyéjajte íjcyaróme, ícyooca téené pañe meíjcyáronéhji, bóónétu meke pájtyéíñéhji, téhdure caame íévéhóówari íjcyánéhjima ííñújiri íjcyáronéhji tsá meke dííbyedítýú dówajcáróítýuró Máavyéjuubée Jetsocríjtoj tééveri dibye meke iwájýune úújétsómeke.

9

Píívyéébe ijraéémuke ihñéjtedívú mémenúne

1 Aane Críjtoéjpi o íjcyánéllii ámuha cáhcújtsótúmeke o néé ímiááne mítyane ámúhadi o ídáátsovéne ímityúné ámúhá hallúrí íjcyáneri.

² Tápañe Píívyéébé Apííchó Íjcyane waajácú teene múhduúvúrá o íjtsúcunúne ídátsó o Íjcyane.

³ Muurá ámuha tamúnaa ámúhá imítyú déjúcotu mewágóóóvéiyónéllii ámúhakye o wájyúne oore Críjtodítýú ó wágóóóvéiyá ehdu o méénúneri ámuha mepájtyetéca.

⁴ Muurá Píívyéébe meke tsúúca ítsíímedi dílloromé tsá dííbyeke melléébohíjcyatú Ijraééj tsííménémúhaabe meíjcyaróme. Áronáa ihdyu méwáábyutáro dííbyé avyéju. Áánéllihyéhjáa muurá méénuube muhdú meíjcyáíñe pityájcójuma taúhbaju. Áhduréhjáa neebe dííbyeke medúúrúvahíjcyámeke tsaímíyé meke ipícyooíñe.

⁵ Muuráhjáa méíhdé múnáaúvúj tsííménémúhaabe Críjto míamúnáajpi tsííjú icyánéjcutu. Aabe páné avyéjuube íjcyá Píívyéébe múíjyú níjkéváityúné dúúrúváméíhíjcyaaabe.

⁶ Áronáa Píívyéébé mééma imyéénuíñe nééne tsá tsaate méhdítýu cáhcújtsotú díityéjúcooro Ijraééj tsííménémúhaabe meíjcyárómedítýu. ¿Íhya mityá pamévare dííbyéjté meíjcyátúnéllii tsá ditye cáhcútsohíjcyatúne? Muurá itsúcunúhíjcyámé ípyéé íñehdu díbye méénutúné tsúúca díbye méénújúcooróne.

⁷ Muuráhjáa tsá pámeekéré Aavaráaúvúj tsííménémúháabeke díbye wábyújtsotú díityéj téeveri míamúnaa pájtyétéíñe imyéénuíñe. Íllúhjáa muurá neebe dííbyeke: “Daachi Itsaadítýú llíyaatémé íjcyáa páñétúejte díjtsííménémúhaabe.”

⁸ Ehdu néénetu méwaajácú ímiááné díibye Aavaráaúvúj tsííménémúhaabe íjcyarómé pámeere

Píivýéébeéjité íjcyatúne. Muurá ihdyu ípyée iñéhdu díbye dííbyeke ájcuube Itsáaúvudítýú lííyaatémé páñétúejte dííbyéj tsíiménémúhaábe.

⁹ Íllúhjáa muurá neebe dííbyeke: “Ámúhtsikye o nééne éévé úújetéijyu dítyáába tsíimávaá wájpiíkye.”

¹⁰ Ehdúhjáa muurá Píivýéébe diityétsikye néhdújuco tene páneevéné diityétsima. Aanéhjáa diityétsí hajchi méíhdé múnáajpi Itsaadívú mewa Rebécá tsíimavá míityétsikye tsaíjyúre.

¹¹⁻¹² Aanéhjáa dilléi diityétsikye tsíimávátúné íhdéjuco Píivýéébe nééne díílleke: “Ámíáábé ehniíñevu bóneebe avyéjuúhi.” Ehdúhjáa neebe diityétsikye muhdú dítyétsí íjcyaiñé diityétsimái tene pánéévéttúrónáa íhjáa ípítýájcámeídyújuco.

¹³ Téénetúréhjáa muurá idyé íllu neebe tsiíñe íwaajácúháámitu: “Jacóóboka ó wajyú Etsaóoke o wájýúné ehniíñevu.”

¹⁴ ¿Áanéllíihyéhaca ímítýuube díibye Píivýéébeé? Tsáhaá, tsá ímítýuube díbye íjcyatúne.

¹⁵ Íllúhjáa muurá téhdure neebe Moitséeúvuke: “O ímíllémedi o ídáátsóvémeke ó píááboóhi.”

¹⁶ Tsá muurá méhdityu tene íjcyatú Píivýéébe méhdi ídáátsovéne. Muurá ihdyu iye ityújkevééllémedijyuco díbye ídáátsovéne.

¹⁷ Muuráhjáa Ejíhtó avyéjuube Paraóóúvuke idyé neébe: “Oorée uke avyéjúúbedívú ó picýóó uke pájtyénéhjitu pámeere ííñújiri íjcyané míamúnaa iwáájácu ímíááné íhtsútuube o íjcyane.” Ehdúhjáa Paraóóúvuke neebe Píivýéébeé.

¹⁸ Aabe ímíááné ityújkevééllémedi ídáátsóvéne

píaabóhi. Áánetu tsaate illéébone ímillétúmeke pícyoobe ditye ímillédú íjcyaki.

19 Áronáacáubá tsaate nééiyáhi: “Díbyere meke pícyohdújuco meíjcyámeke ¿íveekí nehíjcyaaabe ímityúmé meíjcyane?” Áronáa tsá mee míamúnaa Píívyéébe iwáájacúdú méénune múhdurá meíjtsúcunúityuróne.

20 ¿Aca muutá mee díbyema metáhjácatsíki? ¿Aca núpájkííhlló nééiyá téihllóo níjcyómeke íveekí múhdurá ditye níjcyone?

21 Muurá núpájkityu nícyohíjcyámé piivyété páhduvé ímillédú íñíjcyone. Piivyété mé ímiáané wáábyuta íñíjcyone. Áhdure piivyété mé átérééné wáábyuta íñíjcyone.

22 Muurá Píívyéébe ímillédúré aabúcu híjcyá dibye wáágóomyé múhdurá ícyahíjcyanéhi. Ehdu aabúcu híjcyaaabe diityéj tééveri iúújétsó íhtsútu, ícyayóbaa, íjcyane.

23 Áánetu tsúuca dibye méhdi ídáátsovémé méijcyá dííbyé avyéjújete tsúúcajátújuco meke dibye újcume. Ehdu méénuube mejtééveri íavyéjú íhtsútú iúújétsoki.

24 Muuráhjáa ihdyu díbyere meke ujcú íavyéjújete meíjcyáímyeke jodíómudítyuu, jodíómú íjcyátúmedítyuu, íjcyane.

25 Íllúhjáa muurá dibye nééne Otséa caatúnúhi:
Tahñéjté íjcyátúné míamúnaa ídátsó íícúvératúmé ícyahíjcyámeke ó újcuú tahñéjteréjuco ditye íjcyaki.

26 Téhdure tsiiñe nééené:

Tahñéjté íjcyátúrómeke áátsíímedíyējuco o díllóíñé ímiáábé Píívyéébe o íjcyaaábe.

27-28 Áánetúhjáa Itsaía néé mee íjraéémudítýu: “Píívyéébe íícúiyējuco muhdú míamúnaa ííñújiri ícyahíjcyáné ímíbájchócooca Íjraééj tsiiménémúhaabe ávyétá mityámé íjcyárómedítýú uhjéméré pájtyéteéhi.”

29 Áhduréhjáa tsiíñe neébe:

Páné íhdéene íjcyáné avyéjuube íjcyaaabe Píívyéébe méhdi ídáátsóvétuca tsúuca meke waagóóiyá tsaaté coéváratu éhnée Tsodóómaa, Gomóóraa, íjcyácoomícyu múnáake imyéénudu.

Jodíómú tsá cáhcújtsotú Jetsóoj tééveri mepájtyeténe

30 Aane ¿aca muhdú íñe teéne? Muurá jodíómú íjcyátúrómeke tsúuca Píívyéébe dílló ímiáámedi éíjyúu ténéhji éllevu íjcyatúmé botsíi dííbyeke cáhcújtsórómeke.

31 Áánetu mee íjraéémú métsúúrameíhíjcyará dííbyé taúhbaju meúraavyémeke díbye meke ímiáámedi díllóíyóneri. Árónáa tsá meke díbye díllotú ímiáámedi.

32 Aane ¿íveekí tsá meke díbye díllotú ímiáámedi? Muurá méjtsúcunúhíjcyá teene taúhbaju meúraávyénetu díbye meke ímiáámedi díllóíyóne. Árónáa tsá tene néhdu meíjcyatúne. Áhdure Jetsóópe mééma méénune mecáhcújtsótúnéllii tsá díbye meke díllotú ímiáámedi. Íllure mébáñúmeíhíjcyá

éhne múúne nééwáyutu mecábóhcámeíúdu néébeke mecáhcújtsótúnéllíhye.

³³ Íllu muurá Píívyéébe néé íwaajácúháámitu: Tsióo múnáa pañévú ó pícyoó tsáápiikye éhne múúne nééwáyutu mecábóhcámeímyé maáákityéúdu néébeke. Áábeke cáhcujtsómé tsá ííneríbañúmeíityúne. Ehdúhjáa Píívyéébe nééhií.

10

¹ Ámuúha táñahbémut, ó imíllé memúnaa jodiómú pájtyeténe. Áánéllí ávyétá ihnáhó piáábó diityé hallúvú ó táúmeihijcyá Píívyéébeke.

² Ímiáané imíllerómé dííbyeke iúraavyéne. Árónáa tsá ímí ditye úráávyetúne.

³ Tsá ditye cáhcújtsotú Críjtóo mewájyuri dsíjivéné mecáhcújtsómeke ímiáámedi dibye díllone. Imíllerómé iye ímí íjcyáiyóné diityéké ímiáámedi dibye idílloki.

⁴ Árónáa tsá dííbyé taúhbaju meúraávyémeke dibye ímiáámedi díllotúne. Muuráhjáa ihdyu Críjto mewájyuri dsíjivéné mecáhcújtsómeke díllóobe ímiáámedi.

⁵ Árónáacáhjáa ihdyu Moitséeúvú néé ímiáané Píívyéébé taúhbaju néhdu íjcyámeke dibye ímiáámedi díllóiyóné ditye ipájtyeteki. Árónáa tsá múha ávyeta tene néhdu íjcyáítyuróne.

⁶ Áánéllíhyé Críjtoj téeveri mepájtyetéíne dibye méénune mecáhcújtsómeke ihdyu díllóobe ímiáámedi. Aane tsá múu íjtsámeítyú Críjtoke níjkyéj ípañe íñéhcotéiyóné dibye meke ípiááboki.

7 Áhdure tsá múu íjtsámeityú níjkyéné pañe dííbyeke iñéhcotéiyóné dibye meke ipíáábo tehdu téhulle íjcyácóóbekéjívári. Muurá tsúúca mééma dííbye.

8 Íllu muurá téénetu nééneé: “Tsúúca ámúhama ijcyájúcooróné pajtyété teene ámuha mecáhcújtsóne tsíjtyeke meúúbálléiyóne.” Aane muurá muha mecáhcujtsómé íñe méúwáábohíjcyáhi.

9 Muuráhjáa Jetsocríjtó dsíjívéebeke Píívyéébe bóhítsóné méííbúuri mecáhcujtsómé dííbyeke maávyejúúlléne teene tsíjtyeke meúúbálléhajchíí mépájtyéteéhi.

10 Muurá ímiááné méííbúuri mecáhcujtsóné tsíjtyeke meúúbálléhajchíí ímiáámedi meke dibye díllome mépájtyéteéhi.

11 Muurá dííbyé waajácúháámitu nééneé: “Dííbyeke cáhcujtsómé tsá íínerí báñúmeityúne.”

12 Ahdícyane pámeere tsííñé míamúnáama mee jodíómú Jetsocríjtoke mecáhcujtsómé mépájtyéteéhi. Muurá tsáápiye pámé avyéjuubéré íjcyabe píáábohíjcyá pámeekéré dííbyedi tsúúrameímyeke.

13 Íllu muurá nééneé: “Dííbyedi tsúúrameímyé pájtyéteéhi.”

14 Árónáa ¿aca múhdutú dííbyedi tsúúrameíiyómé dííbyeke cáhcújtsómejívári? Áhdure ¿múhdutú cáhcújtsóiyómé dííbyeke wáájácúmejívári? ¿Kíátú waajácúiyómé teene dííbyedítú íjcyáné uwááboju múha diityéké úúbállémejívári?

15 Áhdure ¿múhdutú tsaate diityéké úúbálléiyá

múha diityéké téénevu pícyóómejjívari? Muurá Píívyéébé waajácúháámitu nééneé: “Maímijyu diitye ímiáájú úúbállehíjcyámej.”

16 Ehdu Píívyéébé waajácúháámitu tene néérónáa muurá tsá pamévare téeneri íícúvehíjcyatúne. Muuráhjáa Itsaíaúvú nééhií: “Píívyéébééj, ¿a ijcyámé tsaate méuwáábori íícúvehíjcyámej?”

17 Aane muurá Jetsocríjtodítýú íjcyané uwááboju melléébone ímíñeúvú mewáájácúcooca tsúúca mécáhcujsóhi.

18 ¿A téené uwááboju tsáhái mújyú mee ijraéémú melléébotúne? Áánerá tsúúca melléébohíjcyaráhi. Muurá tsiíñe Píívyéébé waajácúháámitu nééneé: Tsúúca pahúllevávú ííñújiri tsújaavéné Críjtodítýú íjcyané uwááboju.

19 Ehdu Píívyéébé waajácúháámitu nééronéubá ¿mityá tsá mewáájácúcutúne? Muuráhjáa dííbyere Píívyéébe néé illu Moitséeúvuj tééveri:

Tsííñe míamúnáakéréjuco o pájtyetétsóneri ámuha menómíutááváne diityédívú mécayóbaáváteé átéréejte ditye íjcyane ámuha meítsúcunúhíjcyárómedívu.

20 Áhduréhjáa idyé tsiíñe dííbyeúvuj tééveri neébe:

Oke wáájácútúné míamúnáa táííbúwá íjcyáturómé tsúúca tahñéjté ijcyáhi.

21 Áhduréhjáa mee ijraéémudítýú Isaíaúvuj tééveri neébe: “Ó nehíjcyará aatye lléébópítýúné míamúnáake ditye ookéréjuco iúráávyeki.”

11

Tsaate ijraéémú pájtyeténe

¹ ¿Aanéhaca ehdu menéénéllii meke íhvéjtsoobe Píívyéébeé? Tsáhaá. Muuráhjáa oo ámúha múnáajpi Aavaráaúvúj tsiménémúhaabe ímichi Bejamíí dohjíba múnáajpi o íjcyáábeke újcuúbe.

² Tehdu meke íhvéjtsóiyóóbejíí tsúúcajátújucóhjáa ihñéjté meíjcyaiñé iñéémeke.

³ Muuráhjáa Eriáúvú nééhií: “Píívyéébeéj, díhjúyú uubálle múnáake idsíjívétsóne díicúvé waíjíné wácávyáhcohíjcyáme. Áánetu íñe apáábyeréjucu o íjcyáábeke téhdure oke dsíjívétsóllehíjcyáme.”

⁴ Ehdúhjáa díbye Píívyéébeke néérónáa neébe: “Árónáa muurá íjcyámé 7,000-meva tahñéjté íjcyame ‘Baáa’ némeiñé níjcyotáábeke cáánívahíjcyatúme.” Ehdúhjáa Píívyéébe néé Eriáúvuke.

⁵ Aane muurá íjcyámé tsaate méhdityu díbyeé ídáátsóvéne újcume ímí dííbyeke úráávveyhíjcyáme.

⁶ Muuráhjáa meke iwájyúnéllii meke pájtyetétsoóbe. Tsáháa ínehjí meméénúnéllii mepájtyetétúne. Muurá meere mepájtyetétsómeícyá tsá díbye meke wájyúneri mepájtyetéíturóne.

⁷ Muurá mee ijraéémú mepájtyetéíyóneri meíjyácunúrómé tsáhái mepájtyetétúne. Árónáa íjcyájucóomé tsaate díbye újcume tsúúca pájtyetéme.

⁸ Áánetu dííbye waajácúháámitu dííbyeke lléébohíjcyatúmedítýú nééneé: “Píívyéébere

diityé íjtsaméí mújtatsó ditye íajtyumíjúcooróné iwáájácútuki. Áhdure illéébójúcooróné ditye icyáhcújtsótuki. Aame muurá téhdupiyé icyoóca.”

⁹ Áhduréhjáa Dabííúvú nééhií:

Óvi ditye náhbévácatsíhíjcyáné wañéhjíné dahpédú nééne diityéké mújtatsó ímí Píívyéébema ditye íjcyátu diityémá ímítyú tene iníjkévaki.

¹⁰ Óvi ijcyámé éhne múúne hállúvatúmé íjcyadu ímítyuháñé diityéké mújtatsómé ímíbaávyétuki. Ehdúhjáa neebe Dabííúvu.

Jodíómú íjcyáturómé pájtyeténe

¹¹ ¿Anéhaca íñe ávyéta mújtaréjuco mee jodíómú Píívyéébedítyú meméénune? Tsáhaá. Muurá ihdyu dííbyere Píívyéébe nééjuri ehdu mééma teene jodíómú íjcyátúmé tééné hóowari pájtyeténetu meííwáne botsii téeneri metsúúrameíki.

¹² Ehdu Píívyéébeke melléébotúmé ímítyú meíjcyaróné píaabó tsíjtyeke jodíómú íjcyátúmeke. Aanéjíí awáá muurá dííbyeke meúraávyécooca éhnííñevu píááboíñé pamévakére.

¹³ Aane icyooca diitye jodíómú íjcyátúromeke o nééhií: Ámúha éllevúu oke Píívyéébe wallóo ámúhakye dííbye uwáábojúvú o wáájácútsoki. Áané wákimyéí o méénune ímí ó íjtsúcunúhi.

¹⁴ Aane tsáijyu múu íñe ámúhakye o úwáábóneri ímí ámuha meíjcyane tsaate tamúnáadítyú ííténe ámuhadú ímíjpyeté ípájtyetéki.

¹⁵ Muuráhjáa múúhakye múu íhvejtsódú Píívyéébe méénúné hóowari tsíjtye múnaa ámuha meíjcyarómé méímíbaavyé tsáimiyéjuco

dííbyema ámuha meíjcyaki. Aanéjii muurá muha dííbyema meímíbaávyécooca mébóhíiteé tsúúcajáa dsíjivemédú muha menéérome.

16 Muurá tsáoobíráutu pááaho meméénuho ímí néhajchíí páneere ímíhyeé. Áhdure úméhe bájkyé ímí néhajchíí páheere ímíhyeé. Ahdúu muurá méíhdé múnáajpi Aavaráaúvú Píívyéébeéjpi íjcyánéllii téhdure mee dííbyedítú mellíyaatémé méjicyá Píívyéébeéjité íñe múhdumé dííbyeke mecáhcujsóme.

17 Muuráhjáa páñétúehe oríívóhé wajcánédú muuha jodíómú menééromedítú tsaatéké waagóoobe diityéjúcooro páñétúejte ihñéjité muha meíjcyáromedítu. Áámé cápáyóóvéé ámúhakyé díbye újcume ámuha méjicyá éhne múúne bájú oríívóhe wájcá ímiááhetu mecámahjácódu. Áánéllii muurá ámuha téhdure Píívyéébeéjité íñe muha meíjcyadu.

18 Áronáa ihdyu méjitsúcunúmeídí muha páñétúejte meíjcyáromé ehniíñevu ámuha meíjcyane. Muurá múúhadítú ámuha méjécunú éhne úmehe tébajkyéjitu éjécunúdí ímichi tujkénúejte muha meíjcyánéllíihye.

19 Íhya mityá ámuha menéehíí: Diityéjúcooro páñétúejte íjcyáromeke íhvéjtsóne meekéréjuco díbye újcune diityé cápáyóóve.

20 Ihdyúhdée tehdújuco múúhakyé díbye íhvejtsóné muha mecáhcújtsótúnéllíihye. Áámé cápáyóóvéé ámúhakyé újcuube ímí dííbyeke ámuha mecáhcújtsónéllíihye. Aame téibúwá meíjcyá. Mémítýájkímeyídí tééneri.

21 Muuráhjáa páñétúejte ihñéjté muha mejcyárómedi ídáátsóvétuubéré múúhakyé ihvejtsóhi. Aabe téhdure ámuhádi ídáátsóvéiyónejíí ímítýú ámuha dííbyema mejcyáhajchííjyu.

22 Muurá Píívyéébe ímiáábé dííbyema ímí mejcyámema. Áánetu ímítýú mejcyámeke múhdurá ijtsúcunúúbe. Áánélli ímiááméré méjcyaco tsúúcajáa ámuhákye dibye újcume. Ímí ámuha mejcyátúhajchíí tsáhájucu ámuhádi dibye íícúvéityúne.

23 Muurá tamúnaa ímíbaávyéhajchíí diityéké újcúííbye. Muurá píivyéteebe tsiíñe diityéké iújcune.

24 Muuráhjáa ámuha tsiíñe míamúnaa mejcyárómeke dibye újcume ámuha méjcyá éhne múúne bájú oríívóhe wájca ímiááhetu cámaavédu. Aanéjíí muurá tamúnaa ímichi awáá ihñéjte íjcyámeke tsiíñe újcúííbye.

Nihñéré ijraémú pájtyeténe

25 Ámuúha táñahbému, ó imíllé ámuhákye o úúballéné muhdúhjáa mepájtyetéíñe Píívyéébe wáájácúratúné Crijtoj tééveri méénune. Áronée tamúnaa tsá cáhcújtsotú téené hóówari ámuha tsiíñe múnaa dííbyeke cáhcujtsómé mepájtyetéki. Ááneri ihdyu mémítýájkímyeídííñe.

26 Muurá téhdure tamúnáadi ídáátsóvéne píáábóííbye ditye ipájtyetéki. Muurá dííbyé waajácúháámitu nééneé:

Tsióo múnaa ijraémudítýú íjcyáiíbye tsaapi diityéké pájtyetétsoóbe. Aabe waagóó diityé ímítýu.

27 Ehdu diityéké ó ímbájchoó ópée o néhijyádújuco. Ehdu néene Píivyéébe waajácúháámítu.

28 Aane tamúnaa jodíómú tsaríllé Crijtóo mepájtyetíñe méénúné uwááboju téénej tééveri ámuha jodíómú meijcyátúrómeke téhdure Píivyéébe ipíááboki. Áronáa ihdyu tsá dibye íhvéjtsóturó múúhakyé. Muurá mítyane múúhakyé wájuube múúhá íhdé múnáaúvukée ihñéjtédívú imyéménúnéllíihye.

29 Aabe íñéhdú imyéénúnéllíi tsá ihñéjteke íhvéjtsótúne. Téhdure meke ipíaabóné tsá dibye dójtúcutúne.

30 Áábekée muurá tsá ámuha melléébohijcyatúne. Ahdu muurá ícyooca tamúnaa téénej tééveri dibye ámúhadi ídáátsóvéne ipíááboki.

31 Ááné boone téhdure ámúhadíi ídáátsovédú diityédí ídáátsóvéne píáábóiiibye ditye icyáhjútsoki.

32 Muurá dííbyere Píivyéébe meke pamévá míamúnáake íhvejtsó dííbyema múhdurá meijcyá pámehdíyé méhdi ídáátsóvéne tsahdúré meke ipíááboki.

33 Aabe íhtsútuube íjcyabe panévare wáájacuube muhdú meke túkévétsohijcyané mewáájácúíyonévú tsá méíjtsaméi úújetétúne.

34 ¿Mityá ijcyámé tsaate dííbyé íjtsaméivu úújetémej? ¿A ijcyámé tsaate dííbyeke úwaabóiyóme?

35 ¿A ijcyámé tsaate tsíeménevu ditye dííbyeke ájcúnéllíi tééné píaméi dibye píáábohijcyáme?

36 Muuráhjáa ihdyu páneere dííbyere Píivyéébe ípívejtsóné dííbye tájpiyé ijcyáhi. Áané avyéjuube

dííbye. Ahdícyane metsu dííbyeke maávyéjútso paíjyuvaré mújyú níjkéváityúne. Ehdu teéne.

12

Píívyéébé túkevéjtsójú pañe meíjcyane

¹ Ahdícyane, ámuúha táñahbémut, Píívyéébe mítyane meke ídaatsóllénéllii ámuúhake o néé dííbyedívú ámuha meíhvéjtsámeíñe dííbyé túkevéjtsójú pañéréjuco ámuha meíjcyame dííbyeke meúráávye muhdú díbye ímillédu. Ehdu muurá ámuha meíjcyáneri dííbyeke méduurúváiyáhi.

² Tsá múu íjcyájúcootú íñe íjñiri míamúnaa múhdurá ícyahíjcyádu. Mécápayóóvé ámuhá íjtsameí ámuha mewáájácu tsaímíyé meíjcyáiyóné Píívyéébe ímilléne.

³ Muuráhjáa meke ídaatsóllédú íjcyabe oke pícyóó ámuhá uwááboobe o íjcyaki. Aabe ámuúhake o néé ámuha meíjtsúcunúmeítyu panévare ámuha mewáájacúne. Múu ímíñeúvú íjcyáne íjtsameí dííbyeke icyáhcuíjtsóneri.

⁴ Muurá méjpi pívátsihjívá íjcyane tsá tsané wáábyutaré íjcyatúne.

⁵ Ahdu Crítoéjté pívámeva meíjcyarómé tsáápihdyuré menéeme mépíáábócatsíhijcyáhi.

⁶ Áamekéé Píívyéébere ímillédú meke ájcúneri mépiivyété páhduvaré nénehji meméénune. Áanéllii tehdu nénehji méméénuhíjcyá ímíñeúvú meíjtsámeíñema. Muurá tsaate íiná pájtyeíñe íhdéjuco iwáájacúné úúbállehíjcyámé tehdujuco úúbállehíjcyané dííbyeke icyáhcuíjtsódú íjcyame.

7 Áhdure tsíjtyeke ipíaabóné píívyetémé múu ímíñeúvú píaabóhi. Áhdure iúwaabóné píívyetémé múu ímíñeúvú úwaabóhi.

8 Áhdure múhdurá néémeke íímíjpyetétsóné píívyetémé múu ímíñeúvú meenúhi. Tsáneetu píhtómeke ipíaabóné píívyetémé múu píaabó pájúvatúme. Tsaatéké ityúkëvejtsóné píívyetémé múu ímíñeúvú túkëvejtsóhi. Ídáátsómeke ipíaabóné píívyetémé múu píaabó ímíjyuuri.

Muhdú Críjtoéjté íjcyáiyóne

9-10 Ámúhake o néé ámuha mewájujcatsí pamévamáyé muhdú tsané nahbémú wájujcatsídyu. Ááne máavyéjúúllejcatsí panévátúre. Ímítyúneri íícúvetúmé ímíáánéré méuráávye ímí ámuha meíjcyaki.

11 Óvéheetúmé ímíñeúvú meméénú Píívyéébeke ámuha meíícúvéné wákimyéi.

12 Aame múu imíjyúú ímí ámúhá úmíwa néénéllíhye. Ícúbáhrámeíyóné múu íáábúcúne óóchévetúmé pájyuváre ihjyúvahíjcyá Píívyéébema.

13 Áhdure tsijtye dííbyeéjté íjcyámeke mépíáábohíjcyá ditye píhtónéhjitu. Ámúhake aáhívémeke múu tsaímíyé waatsúcúhi.

14 Tsaate ámúhake tsáríllérómeke tsá múu tsáríllétúne. Íllure múu díityé hallúvú píáábó táúmeí Píívyéébeke.

15 Áánetu ímíjyúúmema múu téhdure imíjyúúhíí. Kímóóveri íjcyámema múu kímoovéhi.

16 Mépiáábojcatsí ímíñeúvú pájúvatúmére. Tsá múu iye iélevu ávyéjuuháñé ipíúváne ‘mityáhmítýá’ néétune. Múu pamévamáyé tshdúré nahbéváhi. Tsá múu íjtsúcunúmeítýú pámé ehniíñevu iwáájacúne.

17 Tsaate ámúhake ímityúné méénúmeke tsá múu píámeítýúne. Múu ímiáánéré meenú ímí ditye ámúhake íjtsúcunúki.

18 Tsaímíyé meíjcyá pamévamáyé úhbájcatsítýúme.

19 Ámuúha táñahbému, tsaate ímityúné ámúhake méénúhajchíí tsá múu íjyácunútú diityéké iáhdó iújcúíñeri. Múu íhvejtsó Píívyéébere muhdú iwáájacúdú diityémá ímíbájcoki. Muurá dííbyé waajácúháámitu nééneé: “Ooréi ó ícúbáhraá ímityúné ámúhake méénúmeke. Ehdu o néé Píívyéébe o íjcyáábe.”

20 Áhdure idyé tsiíñe nééneé: “Ámúhake múnáájtsórómeke mépiáábó panévátúre. Ditye ájyabáávatéhajchíí múu májchotsóhi. Ditye iádóiyóneri íjcyáhajchíí múu íjchóhi. Ehdu ámuha diityéké tsaímíyé meíícúvéhajchíí muurá ílluréjuco ditye núcójpíveíñé ámúhake íñéhnílehíjcyáneri.” Ehdu muurá meke úwaabóné Píívyéébé waajácúháámitu.

21 Áhdícyane ímityunévú métáhjátsámeídíñe. Múu ímiááméré íjcyáiyóneríyé tsúúráméí ímityúné ámúhake idyómájcótuki.

13

1 Múu avyéjuullé pámeere méiíñújí avyéjujtéke.

Muurá Píivyeébere diityéké pícyoome ijcyá patsíhjívári.

² Aame néene lléébotúmé muurá tsá Píivyeébeke ávyejúúllétúne. Aane ehdu néemeke tééné hallútú ícúbáhraímyé diitye ávyejújte.

³ Árómedi ímí meíjcyame tsá meíllityétúne. Áánetu ímityúné méénuhíjcyámé diityéké illíhi. Aane ámúhá hallurí ímityúné íjcyátu ímíááméré meíjcyá muhdú diityé taúhbajúúné néhduú. Ájyu ímí ámuha méíjcyááhi.

⁴ Muurá Píivyeébere pícyóó diityéké téénevu diityé túkevjsó pañe ímí meíjcyaki. Áánéllii ímityúné méénuhíjcyámé diityéké illíhi. Muurá tsá pevénére dítye úvanúityuro ímityúné méénúmeke.

⁵ Áánéllii múu avyējuullé diityéke. Tsá múu dítye ámúhakye ícúbáhraíyóné apííchoríyé ávyejúúllétúne. Múu avyējuullé diityéké muhdú Píivyeébeke maávyejúúllédú dííbyerée diityéké pícyóónéllíihye.

⁶ Ááne íná néétuméré mááhdohíjcyá méííñújí avyējuúbé wáábyuta dítye áhdótsohíjcyáné Píivyeébere diityéké pícyóómé túkevjsó pañe meíjcyánéllíihye.

⁷ Múu pamévakeré ajcú diityé wáábyuta íjcyanévu. Áhdure ámúhakye píáábó táúmeímyeke mépíáábo. Méííñújí avyējujte meke áhdotsóné múu diityéké íávyejúúlléne áhdóhi.

⁸ Tsá múu tsaatédítýú íñáhjíhenúné áhdótúmé íjcyatúne. Múu áhdójucóóhií. Muurá Píivyeébé taúhbaju néhdu meíjcyame tsíjtyeke méwajyúhi. Imíllebe muurá pamévamáyé mewájyújcatsíñe.

9 Muurá dííbyé taúhbajúúné néehii: “Tsá múu ihdícyáméhjima dómácójcatsítýúne. Tsá múu dsíjívétsotú míamúnáake. Tsá múu nánívatúne. Tsá múu állíuutúne. Tsá múu ímítýúneri úmúúpívyetúne.” Ehdu Píívyéébé taúhbajúúné néhdu meíjcyá tsiíñe íllu nées dííbyé taúhbaju: “Pamévakeré múu wajyú muhdú u wájýúmeídyu.”

10 Muurá ímiááné pamévake mewájyume tsá mújýú ímítýúné meméénúítýuróne. Aane tehdu meíjcyame meíjcyá dííbyé taúhbaju néhduú.

11 Áánéllii metsu meíjcyá téííbúwá muhdú dibye ímillédu. Tsúúca muurá píihíne mepájtyetémé tsíhdyuréjuco meímíbaávyeíñe.

12 Muurá ímítýúné meícyahíjcyáne tsúúca níjkévaríjyuco. Áánéllii óvíjyacóóné tehdu meícyahíjcyáne. Métsu metsúúrámeí muhdú ímí meíjcyáíyóneri téénetúréjuco mebóhówaúcunúki.

13 Métsu panévatúré ímiááméré meíjcyá ímítýúnetu menéétsámeítýuki. Óvíjyacóóné mewáñehjívaténé pañe mellíyícyávehíjcyáne. Áhdure óvíjyacóóné ihdícyáméhjima medómácócatsíhíjcyáne. Óvíjyacóóné menéhnílléjcatsíñe menómíutáávahíjcyáne.

14 Métsu Ávyéjuube Jetsocríjtodívuréjuco meíhvéjtsámeí dibye meke túkévejtsómé ímí meíjcyaki. Óvíjyacóóné meímillédú meíjcyane.

14

Tsá meíhjíyúvátýuró ménahbémudi

1 Tsaate Píivýéébeke cáhcújtsorómé ímí dííbyé uwááboju wáájácútúmema tsá múu táhjácatsítyú tééneri. Tsaímíyé múu nahbéwájcatsí diityéma.

2 Muurá ijcyámé tsaate pamévakéré dóómeé. Áánetu ijcyámé tsijtye Píivýéébé uwááboju ímí wáájácútúmé pamévakéré idyóóiyóné múhdurá íjtsúcunúne pevéne májchóré májchome.

3 Aane panévaré dóóme tsá múu múhdurá íjtsúcunútú tsijtye ténehji dóótune. Áhdure panévaré dóótume tsá múu íhjúvatú panévaré dóómedi. Muurá idyé diityéké Píivýéébe wajyú téhdure ihñéjté íjcyámeke.

4 ¿Aca muutá mee muhdú Píivýéébeke tsijtye úráávyéneri meíhjúvaki? Óví ihdyu dííbyere néé dítye muhdú íjcyane. Tsáijyu múúne ímí ijcyáme, ¿mityá tsáhaáj? Muurá ihdyu dííbyere piivyété diityéké ípiaabóné dítye ímí íjcyu muhdú íjcyáiyódu.

5 Muurá ijcyámé tsaate kéjcoojí dííbyeke idyúúrvahíjcyáné éhnííñevu ímí íjtsúcunúme. Áánetu ijcyámé tsaate pajcóójivaré idyúúrvané ímí íjtsúcunúme. Aane ihdyu óví ímíllejcoójí dííbyeke dúúrvahíjcyámé téjcoojí duurúváhi.

6 Áhdure panévaré dóóme óvi dóóhií. Áánetu panévaré dóótume óvi tsá dóótune. Muurá pevéne májchó íjcyároné hallúvú Píivýéébeke téhdujtsóme. Áhdure tsijtye téhdujtsó dó hallúvu. Ááneri muurá pámeere tsahdúré ávyéjutsó dííbyeke.

7 Tsá muurá meere meímillédú meíjcyatúne. Muurá Píivýéébere meke picyóó dííbyeke mebóhówájtsoki. Aame médsíjivé díbye ímílléijyu.

8 Muurá mebohíiné hajchótá méijcyá dííbyé hójtsiri. Aame medsíjívécooca téhdure tsá kiávú dííbyedítú mepéétune. Muurá dííbyemáyé méijcyá dííbyeéjté méijcyánélliíhye.

9 Téénélliíhyée muurá Críjto dsíjíveebe tsiíñe bohííhií. Aabe muurá téhdure dsíjívétúméi dííbyé cahcújtso múnaa íjcyámé avyéjuúbe. Áhdure dííbyé cahcújtso múnaápe íjcyame tsúúca dsíjívéjúcóomé avyéjuube dííbye.

10 Aanéjii tsá múu ámuhá nahbémú cahcújtso múnaa múhdurá íjcyáneri íhjúvatúne. Tsá múu diityé piivyétetu néétune. Muurá pámeere mépíhcyááveé Críjtodívú díbye meke íñéé ímiáané muhdú meícyahíjcyáne.

11 Muurá Píivyéébé waajácúháámitu nééneé: Píivyéébe o íjcyáábeke pámeere míamúnaa iwáájácúne táúmiwávú ímíhmóúbáne oke duurúvaáhi.

12 Aane muurá pámeere méúúballeé dííbyeke muhdú meícyahíjcyáne meke díllóijyu.

Tsá ménahbémuke metútávájtsoityúne

13 Áánélli tsá múu tsaate múhdurá íjcyáneri íhjúvatúne. Métsu ímiááméré méijcyá ménahbémú Píivyéébeke cáhcújtsónetu diityéké metútávájtsoítuki.

14 Muurá Críjtoéjpi o íjcyaaabe ó waajácú panévare medóórone muhdú néétune. Áronáa tsaate panévare medóóne ímityúné íjtsúcunúme óvi tsá dóótune.

15 Aane teene dóótúmeke ámuha medóóneri metútávájtsohajchíi muurá tsá ámuha diityéké

mewájyutúne. Áánéllii múu té#búwá ijcyá ámuha tsaatéké memújtátsótu téhdurée diityé wájyuri Críjto dsíjívemeke.

16 Aame tsáma ménéétsámeídí tehdújúcooro néérone ámúhadívú ímityú ítsúcunúhíjcyámedívu.

17 Muurá Píívyéébé avyéjújete mejjcyame tsá apááñéré méjpi tééne tájpi íjcyáneri metsúúrámeíítyuróne. Téhdure métsúúrámeíiyá dibye Íapííchó mépañévú pícyóónej tééveri ímjyuri tsaímíyé mejjcyáíyóneri.

18 Ehdu muurá Jetsocríjtoke meúraavyéné Píívyéébe ímí íjtsúcunúhi. Téhdure míamúnaa ímí íjtsúcunúhi.

19 Ahdícyane metsu dííbyeéjté mejjcyame mepíáábójcatsíyóneri metsúúrámeí tsaímíyé mejjcyame dííbyeke meúraávyeki.

20 Áánéllii médohdí ámúhá nahbémú dóótunéhjí Píívyéébeke ditye úráavyénetu ámuha diityéké metútávájtsótuki. Tsáháturo dooháñé ímityúné íjcyatúne. Árónáa tsaate ménahbémú ímityúné íjtsúcunúné médohdí ditye íténáa diityéké ámuha metútávájtsótuki.

21 Áánéllii tsá ditye dóótunéhjí medóóítyuróne. Áhdure tsá maadóítyuró ávyéjpcyóné diityéké metútávájtsótuki. Panévárez ímityúné ditye íjtsúcunúnéhjí tsá meméénúítyuró Píívyéébeke ditye úráavyénetu diityéké metútávájtsóíyónéllííhye.

22 Áánetu tsane ámuha meméénune ímí tehdújuco ámuha mejjtsúcunúné múu meenúhi. Árónáa ihdyu tsá múu tééneri tsíjtyeke pátsáríjcyotúne. Muurá íné

imíjyaú méijcyá ímityúnetu menéétsámeityúme.

²³ Muurá tsaate ímityúné íjtsúcunúróné idyóhajchíí tsúúca ímityúné meenúhi. Panévaré ímityúné meíjtsúcunúróné meméénúhajchíí muurá tsúúca ímityúné mémeenúhi.

15

Tsíjtyeke mepíaabóne

¹ Aane tsúúca ímí Píívyéébeke mecáhcujsómé metsu mepíáábo eene dííbyeke cáhcújtsorómé múhdurá ítsúcunúhíjcyámeke ditye ímíñeúvú iwáájáucuki. Tsá meere ímí meíjcyáíyóneri metsúúráméítyuróne.

² Áánéllii metsu mepíáábo tsíjtyeke ditye éhnííñevu ímí Píívyéébeke iúráávyeki.

³ Tsáháa muurá Críjto íjyácunútú iiye tsaímíyé íjcyáíyóneri. Muuráhjáa dííbyeke pajtyéné Píívyéébé waajácúháámitu íllu tene néhdújuco: “Úhdi úúhívatémé óhdíjyuco úúhívatéhíjcyáne.”

⁴ Ehdúhjáa páneere Píívyéébe caatúnútsohíjcyá meke tene úwáábónej tééveri óóchévetúmé méitsohíjcyá íné imíjyaú dííbyema meíjcyáiñe.

⁵ Muurá piivyéteebe meke ipíaabóné mávaríjchojúúné maáábúucuki. Aabe ihdyu óvíi ámúhakyé píaabó ámuha ímí meíjcyá panévatúré muhdú díbye ímillédú Críjtóo ícyahíjcyádu.

⁶ Aame máávyejújtsó dííbyeke Máavyéjuube Jetsocríjtóo Caaníkye.

Jodíómú íjcyátúrómeke ímíáájú úwáábómeíñe

7 Ímíñeúvú múu nahbévájcatsí muhdúhjáa Crijóto meke náhbevádú téeneri Píívyéébeke maávyéjújtsoki.

8 Muuráhjáa múúhá ihdé múnáaúvuke Píívyéébe néhdújuco Crijóto tsááne muuha jodíómuke ipiááboki. Áánetu méwaajácú muhdú iñéhdu ímíááne dibye méénune.

9 Áhdurée tsaabe ámuha jodíómú meíjcyáturómedi ídáátsóvéne dibye ámúhake pájtyetétsóné hallúvú dííbyeke ámuha medúúrúvaki. Muurá dííbyé waajácúháámitu nééneé:

Uke o ávyéjujtsóné dúúrúvaabéré ó mátsívahíjcyáá jodíómú íjcyáturómé pañétu.

10 Áhdure tsiíñe nééneé:

Pámeere jodíómuma jodíómú íjcyáturómé méimijyúúvé tsamééré Píívyéébeéjté ámuha meíjcyame.

11 Téhdure tsítsihdyu nééneé:

Pámeere panévá iñújíine múnaa máávyejújtsó Píívyéébeke.

12 Téhduréhjáa Itsaiá dííbyere Píívyéébe túkévéjtsóneri íllu caatúnúhi:

Itsaíj tsiiménémúháábedítyú íjcyáiibye tsaapi téhdure jodíómú íjcyáturómé avyéjuube íjcyáabe. Áábedívú cátsípááveímye. Ehdúhjáa Itsaiá caatúnúhi.

13 Áhdícyane óvíi Píívyéébeke ámuha mecáhcújtsómeke ímijyúúvétsoobe tsaímíyé ámuha meíjcyaki, dííbyé Apííchó ámúhá pañe íjcyáne j tééveri ímí dííbyema meíjcyaiñé ámuha meíjtsoki.

14 Muurá ó waajácú dííbyé icyánéjcu tsúuca ámuha táñahbémú mewáájácúnéllii

mepíáábócatsíhijcyáne. Aame ímí tehjújuco ámuha meúwáábócatsíhijcyáne.

15 Aane íñe íhyaami ámuha éllevu o cáátúnúháámí pañe ámúhake o neé ámuha maábájíwétu muhdú Píívyéébeke meúraavyéne. Íllu íñe ámúhake ó úwáábohíjcyá iwáábyudúu múhdurá o neéróóbeke Píívyéébe oke níwaavénéjuco.

16 Okée muurá níwááveebe ámúhake jodíómú íjcyátúrómeké o úwáábo Jetsocríjtoj tééveri mepájtyetéíñe méema díbye méénúné uwááboju. Aane táwákimyéí íjcyaaabe ámúhake ó úwáábohíjcyá Píívyéébema ámuha meímíjpyetéki. Muurá dííbyé Apííchoj tééveri ámuha meímíbáávyémeke ímí íjtsúcunúíiíbye.

17 Aane íñe Jetsocríjtoéjpi o íjcyaaabe Píívyéébeke o íícúvéneri ó imíjyúúhií.

18 Muurá tajtyééveri méénuhíjcyaaabe méénúráítyúronéhjí téénetu ámuha jodíómú íjcyáturómé mecáhcújtso dííbyeke.

19 Ehdu ó méénuhíjcyá panévaré dííbyé Apííchó piááboríye. Aane tsúúca pahúllevaré ó úwáábohíjcyá Críjtóo méema mepájtyetéíñe méénune Jerotsaréetu Irííricó iíñújívújuco.

20 Aane ó imíllé o úwaabóné dííbyeke waajácútúmeke. Áánéllii tsá o úwaabójúcootú tsúúca tsaate uwáábohíjcyátsíhji múnáake.

21 Muurá Píívyéébé waajácúháámitu nééneé: Múijyú dííbyé uubállé lléébohíjcyatúmé dííbyedítúyú íjcyané uwááboju illéébone cáhcújtsoóhi.

Róómávu ipyééíñe Páávoró íjtsámeíñe

22 Ehdu íñe tsaate mújyúikyé Críjtodítýú íjcyáné uwááboju lléébótúmedi o íjívénéllii tsá o píívyetéhíjcyatú ámúhake o ááhíveténé mítyane o ímíllérónáaáca.

23 Árone íñe múhdúne píjcyájucó ámúhake o ájtyúmíyóneri o íjyácunúhíjcyaaabe tsúúca ó nijkévá íllé íñújíne múnáake o úwáábónetu.

24 Aabe Ejpááñá íiñújivu o péécooca ámúhake ó aahíveíñúhi. Átsihdyu o péébeke óvíi ámuha oke panévatúré mépíaabó ímí o úújetéki.

25-26 Áronáa tujkénúi ó úlléjeé Jerotsaréeri téhulle ménahbémú íjcyámeke Matsedóóniámá Acaáya íñújícuri íjcyáné cahcújtso múnaa píáábóne dsíidsídívú o ájcutéébe.

27 Imíllémé íicyánéjcutu ipíaabóné téhulle íjcyáné cahcújtso múnáake. Muuráhjáa ímichi diitye jodíómudítýú teene pajtyété uwááboju tsújaavéné diityédívú úújetéhi. Áánéllii tehjújuco diityéké ditye panévatúré píáábóiyóne.

28 Ahdícyane óvíi teene dsíidsi Jerotsaréevu o pícyóhjené boonétú Ejpááñavu o péébe ámúhake ó aahíveíñúhi.

29 Muurá ó waajácú ámúhadívú o úújetécooca meímíjyúúveíñé mítyane Críjto meke píáábohíjcyáneri.

30-31 Ahdícyane, ámuúha táñahbémuj, muurá íñe Máavyéjuube Jetsocríjtoéjté mejjcyame méwajyújcatsí Píívyéébé Apííchó meke píáábóneríye. Áánéllii ámúhake o néé táhallúvú dílbyeke ámuha píáábó métáúmeí oke dibye ityéhme cáhcújtsótúné

míamúnaa ímityúmé íjcyame oke ityútávájtso tu téhulle Jodéa iĩńjiri íjcyame. Áhdure métáuméi diitye Jerotsaréeri íjcyané cahcújtso múnáa hallúvú ímí ditye íjtsúcunú diityé éllevu dsíĩdsike o tsájtyene.

³² Aane óví Píivýéébe ímílléhajchíí ámúhadívú o úújetécooca ímí ménahbévájcatsíhi.

³³ Ahdícyane óví ámúhake píááboobe íbúwajíí ámuha meíjcyaki. Ehdu teéne.

16

Páávoru pítyajcóne

¹ Téhdure ménaalle Péébe Tséékeréa cóomiya íjcyané cahcújtso múnáake píáábohíjcyalle ámúhake aahívéteéhi.

² Áalleke ímíñeúvú méwaatsúcucu Máavyéjuube Jetsóo mémeri muhdú díbyé cahcújtso múnáa meíjcyame mewájujycatsídyu. Áane mépíááboco ímíñeúvú panévatúré íĩne tájpi dille íjcyáiĩnetu. Muurá tsaatéké ipíáábóné tsanéjcvu téhdure oke píáábohíjcyalle.

³ Téhdure ámúhake o néé Pírítíírama Akííramútsikye ámuha meúúballe diityétsikye o dúúruváne. Diityétsíi oke píáábohíjcyá Jetsocríjtó uwááboju o úwáábónetu.

⁴ Áhdurée oke pájtyetétsomútsí ápíchó néénetu. Áánéllii ó téhdujtsó diityétsikye. Téhdure tsijtye jodíómú íjcyatúmé cahcújtso múnáa téhdujtsó diityétsikye.

5 Téhdure diityétsi jávú diityétsima pihcyáávehíjcyáné cahcújtso múnáake ó duurúváhi. Téhdure táñahbévaabe Epéénetóké ó duurúváhi. Diibyée muurá Acááyá iññúji múnáadítýú cáhcújtsótujkénú Críjtoke.

6 Téhdure Maaríake ó duurúvá éhnée mítyane ámúhama wákímyeíhíjcyálleke.

7 Téhdure ó duurúvá tamúnáajtétsí Adoróónicómá Joníamútsikye, diityétsimáa cívéhóójari muha meíjcyámútsikye. Diityétsíhýáa táíhdéjuco cáhcujtsóné Críjtoke. Áámútsikye uwáábojte ímí íjtsúcunúhi.

8 Áhdure Píívyéébeéjpi tsijpi táñahbévaabe Áápiríake ó duurúváhi.

9 Téhdure Obáánoke ó duurúvá Jetsocríjtó uwááboju muha meúwáábohíjcyánetu múúhakyé náhbénuhíjcyáábeke. Téhdure mítyane o ívameíbyeke Etáákikye ó duurúváhi.

10 Téhdure Apééré ímí Críjtoke úráávvehíjcyáábeke ó duurúváhi. Téhdure Arijtóóboró hájkímuke ó duurúváhi.

11 Téhdure tamúnáajpi Herodióoke ó duurúváhi. Natsítso hájkímú Píívyéébeéjté íjcyámeke idyé ó duurúváhi.

12 Téhdure ó duurúvá Tripéénamúpíke Tripóótsama téénere Píívyéébé uwááboju méénuhíjcyámúpíke. Téhdure ménaalle Péétsida tééné wákímyeí méénuhíjcyálleke ó duurúváhi.

13 Téhdure ó duurúvá Róópoke Ávyéjuube Jetsocríjtoéjpi íjcyáábeke. Tsííjjuke idyé ó duurúvá ávyeta waháródú o íjtsúcunúlleke.

14 Téhdure ó duurúvá Atsíícritoo, Peregóótee, Hééremaa, Paatoróóbaa, Hééremee, éhdúmema pámeere tsijtye íjcyámeke.

15 Téhdure ó duurúvá Piróórogo, Jóóriaa, Neréoke íñáállemaa, Oriípa, éhdúmema tsijtye cahcújtso múnaa íjcyámeke.

16 Téhdure pámeere ílle íjcyáné cahcújtso múnaa ámúhake duurúváhi. Ahdícyane óví téhdure ámuha mewájyújcatsíñe méduurúvájcatsíhi.

17 Ámuúha táñahbému, téñbúwá meíjcyá eene múhdurá íjtsaméi néeme ímí Píívyéébeke ámuha meúraavyénetu ámúhake tútávajtsóiyómeke. Muurá íñe ámuha mewáájácúné uwááboju tsíñejcúvuré úwáábohíjcyáme. Áánellii tsá múu tehdu néemedívú pííhitúne.

18 Tsá muurá tehdu néeme Máavyéjuube Jetsocríjtke ícúvetúne. Muurá iiye tsaímíyé íjcyáíyóneríyé tsúúrameíhijcyáme. Aame pánehjídú ííhjuváveneri íllure mütátsohíjcyá ímí wáájácútúmeke.

19 Áronáa tsúúca mítyame waajácú ímí Píívyéébeke ámuha meúraavyéne. Ááneri ó imíjyúú mítyane. Ahdícyane óví ámuha mébóhówaúcunú ímiáánéré ámuha meméénúnetu, tsá ímítyúnetu.

20 Muurá Píívyéébe ámúhá pañévú picyóó ámuha tsaímíyé meíjcyáíñe íjtsaméi. Aabe ámúhama táhjaá Naavéneke ámúhake dibye imújtátsótuki. Aane óví Máavyéjuube Jetsocríjtó ámúhake píaabóhi.

21 Téhdure ámúhake ó úúballé táwákimyéityu oke píáábohíjcyabe Timotéó ámúhake dúúruváne. Téhdure tsijtye tamúnaa ámúhake duurúvá Róótsioo, Jatsóoo, Tsotsípatee, éhdume.

22 Téhdure páñetu íhyaami cáátúnuube Téétsio ámúhake duurúváhi.

23 Téhdure Gááyo ámúhake duurúvá dííbyé jari o íjcyáábe. Tééjavu muurá cahcújtso múnáa dóbéévehíjcyáhi. Téhdure ícyoomí dsíídsí tehmeébé Erájtoma ménahbe Wáátómutsi ámúhake duurúváhi.

24 Aane óvíi Máavyéjuube Jetsocríjtó ámúhake píaabóhi. Ehdu teéne.

Píívyéébeke medúúruváne

25 Ahdícyane metsu medúúruva Píívyéébeke. Diibye ihdyu píivyété ámúhake ityúkëvejtsóné ímí ámuha meúraávye Ílli Jetsocríjtó uwááboju ámúhake o úwaabóne. Ehdúhjáa muurá mee míamúnáake ipájtyetétsoíñé tsúúcajátújuco ñnéikyé ípívyéjtsótúnáa díbye pítyájcámeíñé tsá íhdé múnáaúvú wáájácutúne.

26 Árone tsúúca dííbyé ihjyú uubáalle múnáahjáa néhdújuco panéva íñújííne múnáake úwáábómeíñé dítye ícyáhcújtso dííbyere Píívyéébe mújyú muhdú íjcyáítyuube néhdújuco.

27 Ahdícyane metsu medúúruva dííbyeke Ílli Jetsocríjtoj tééveri mújyú níjkéváityúné íhtsútuube íjcyaaabe pane wáájácúúbeke. Áyu tehdújuco.

Píívyéébé ihju: jetsocríjyodítyú cáátúnuháámi
New Testament in Bora (PE:boa:Bora)

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bora

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Boara [boa], Peru

Copyright Information

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Bora

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022

6f878dbd-e896-5e27-b788-1442926dfc48